

Mellan Litslenaby och Blåbo

Väg 55

Mellan Litslenaby och Blåbo

Väg 55

Arkeologisk utredning, etapp 2

Sneby 6:1 m.fl.
Enköpings kommun
Uppland

Hans Göthberg

Upplandsmuseets rapporter 2022:04

ISSN 1654-8280

BEARBETNING AV FOTON: Malin Lucas

BEARBETNING AV PLANER: Hans Göthberg

OMSLAGSBILD: I utredningen ingick schaktgrävning inom ett smalt stråk längs den mycket tätt trafikerade väg 55, här vid Lokal 9. Foto mot öster, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

GRANSKNING: Anna Ölund

UPPHOVSRETT: om inget annat anges: Creative Commons licens CC BY. © Lantmäteriet, dnr I2014/00634

GRAFISK FORMGIVNING OCH PRODUKTION: Malin Lucas

DIGITALT TRYCK: Kph, Uppsala

© UPPLANDSMUSEET, 2022

Upplandsmuseet
Drottninggatan 7, 753 10 Uppsala
Telefon 018-169100
www.upplandsmuseet.se

Innehåll

Sammanfattning	6
Inledning	7
Bakgrund	8
Syfte och genomförande.....	8
Topografi och fornlämningsmiljö	10
Tidigare undersökningar.....	11
Utredningsresultat	13
Schaktgrävning.....	13
Kartering.....	37
Diskussion och antikvarisk bedömning	39
Antikvarisk bedömning	41
Administrativa uppgifter	42
Lantmäteriakter.....	43
Litteratur	43
Referenser	43
Bilagor	44
Bilaga 1 – Lista över schakt.....	45
Bilaga 2 – Lista över arkeologiska objekt i schakten	47
Bilaga 3 – Lista över karterade arkeologiska objekt	48

Sammanfattning

Upplandsmuseets avdelning Arkeologi utförde under november 2021 en arkeologisk utredning etapp 2 längs med väg 55 mellan Enköping och Litslena. Anledningen var planer på ombyggnad på denna sträcka till s.k. 2+1-väg och gång- och cykelväg. Syftet med utredningen var att ta reda på om fornlämningar berörs av dessa arbeten, samt att preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar.

Utredningen omfattade grävning av sökschakt med grävmaskin inom 12 lokaler där indikationer på lämningar påträffades vid utredningens etapp 1. Dessa lokaler låg inom en ca 5 km lång sträcka. Dessutom skulle en lägenhetsbebyggelse karteras.

Vid grävningen av sökschakt lokaliserades 11 lämningar inom 7 lokaler. Samtliga lämningarna hade boplatsskarakter och utgjordes av fem *Boplatsområden* med mindre ansamlingar av härdar och

stolphål, tre *Boplatser* med lager, samt tre *Boplatslämning övrig* bestående av enstaka härdar eller stolphål.

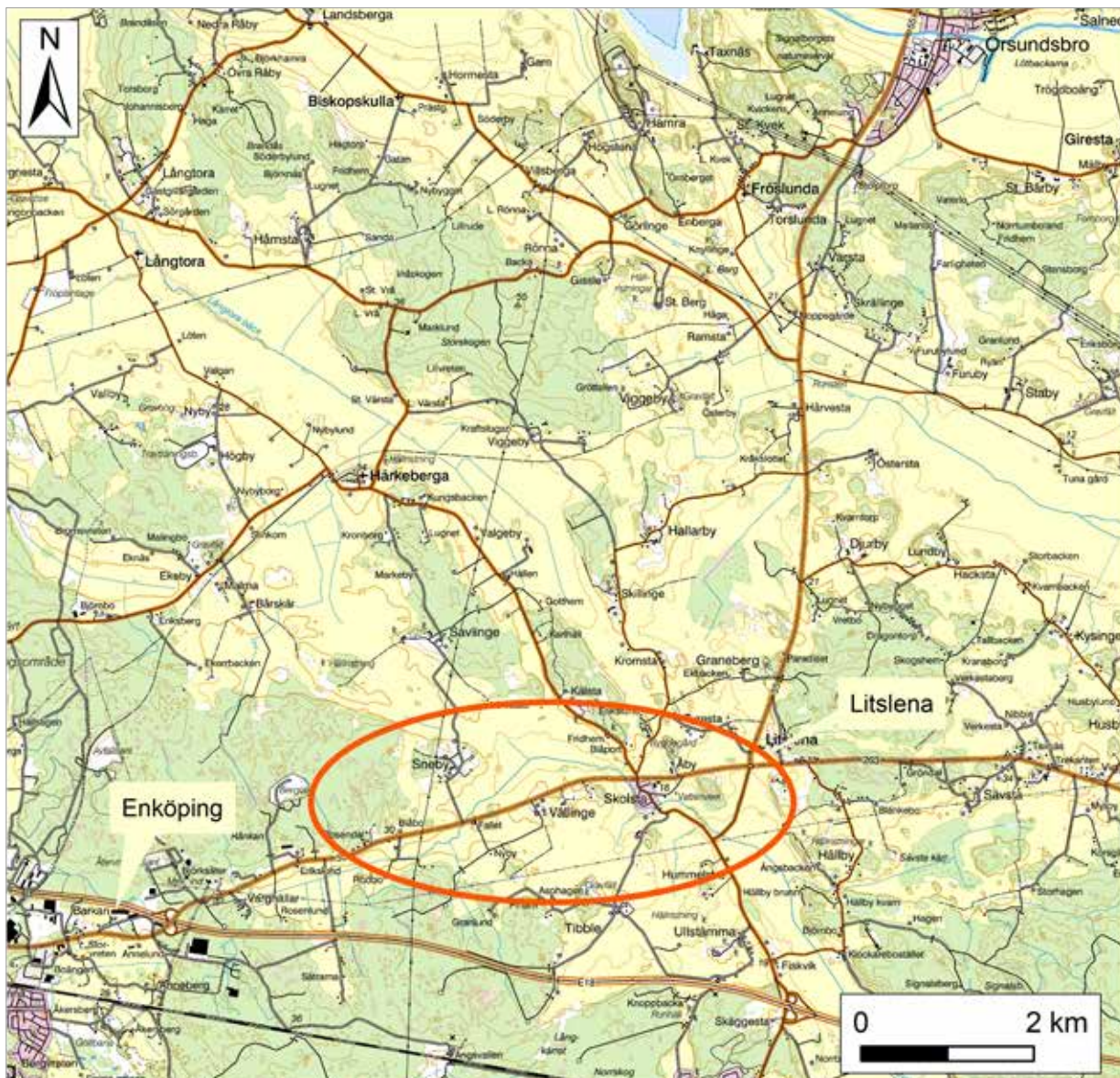
Rumsligt sett fanns en skillnad i fördelning av lämningar längs den aktuella vägsträckan. Enbart ett fåtal lämningar fanns i den västra delen, där de främst utgjordes av enstaka lämningar, d.v.s. kategorin *Boplatslämning övrig*. Det sammanfaller också med att de redan kända fornlämningsbilderna vilken utgörs av spridda stensättningar och skärvstenshögar. Väsentligt fler lämningar påträffades i den östra delen mellan Litslena och Skolsta. De utgjordes dessutom främst av *Boplatsområden* och *Boplatser*. Det sammanfaller också med att omgivande fornlämningar främst utgörs av gravfält. Särskilt markant är ansamlingen av både kända fornlämningar och nyupptäckta lämningar, inklusive en lämning med kulturlager, vid Kvarnbacken.

Inledning

Upplandsmuseets avdelning Arkeologi genomförde under november 2021 en arkeologisk utredning etapp 2 utmed väg 55 mellan Enköping och Litslena (fig. 1). Utredningen förbereddes av planer på ombyggnad av vägen på denna sträcka till

s.k. 2+1-väg och gång- och cykelväg. Utredningen gjordes på uppdrag av Trafikverket och efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län (dnr 431-6167-2021). Projektledare för Upplandsmuseet var Hans Göthberg.

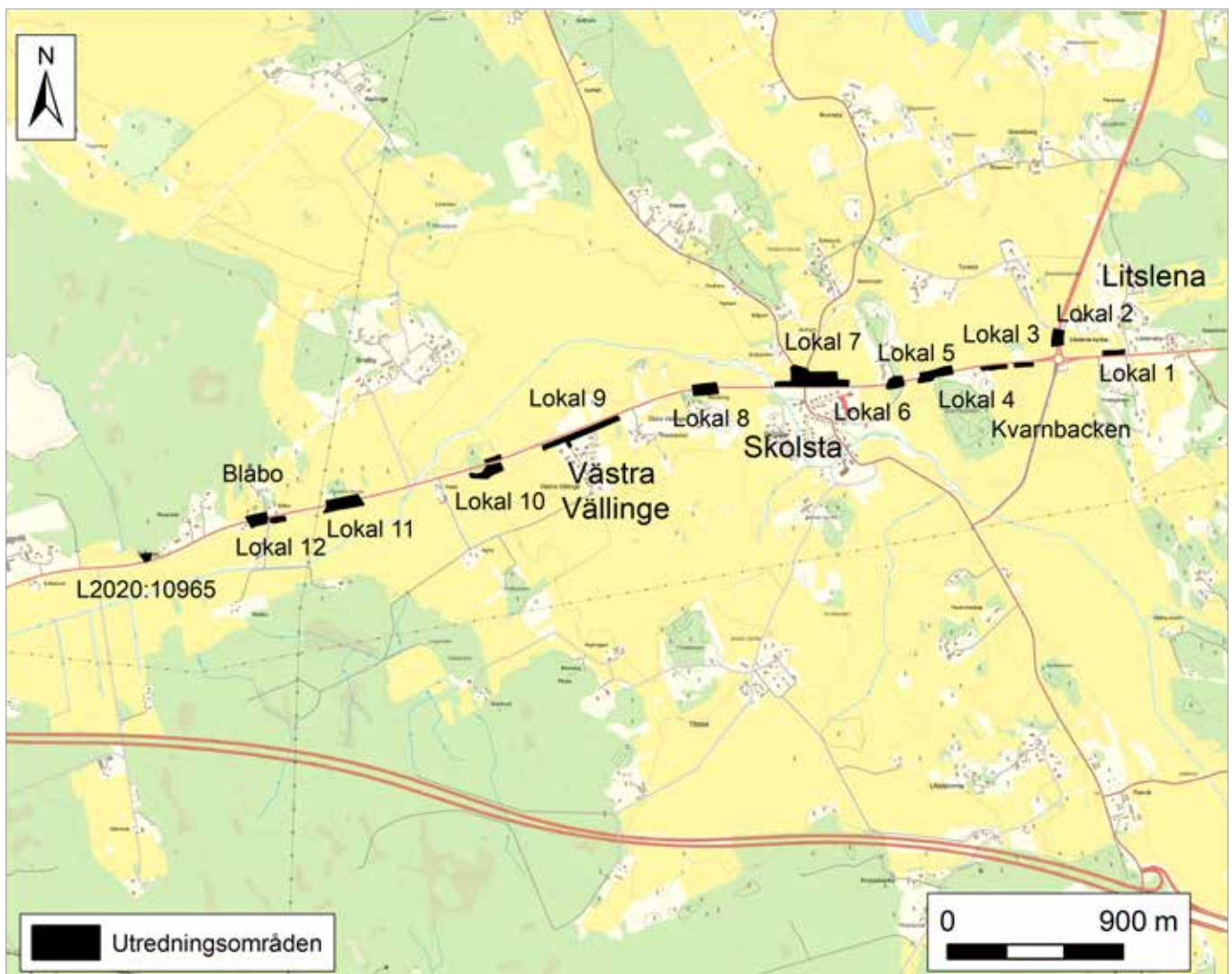
Figur 1. Utsnitt ur Terrängkartan med sträckan av väg 55 mellan Enköping och Litslena markerad med röd ellips. Skala 1:80 000.

Bakgrund

Syfte och genomförande

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 2 var att ta reda på om fornlämningar berörs av det aktuella arbetsföretaget. Utredningen skulle preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Resultaten från utredningen skulle kunna användas vid länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten skulle också kunna användas som underlag för Trafikverkets fortsatta planering.

I utredningen ingick grävning av sökschakt med grävmaskin inom de tolv lokaler där indikationer på överplöjda lämningar av boplatser eller gravar definierades vid utredningen etapp 1 (Göthberg 2021). Dessutom skulle lägenhetsbebyggelsen L2020:10965 karteras, eftersom den ligger där Trafikverket planerar en viltövergång (Fig. 2).

Figur 2. I utredningen ingick tolv lokaler där sökschakt grävdes, samt L2020:10965 som karterades. Skala 1:35 000.

Utredningsområdet omfattade en ca 5 km lång sträcka av vägen från Litslenaby till Blåbo. En stor del av de tolv lokalerna som ingick i utredningen var belägna i odlingsmark och en mindre del på impedimentmark.

Inom samtliga tolv lokaler fanns begränsningar av praktisk natur i form av ledningar av olika slag. Dessa ledningsstråk undveks vid schaktning och eftersom flera ledningar kunde ligga bredvid varandra, återstod ibland relativt smala delar där schakt kunde grävas. På impedimentmark fanns dessutom begränsningar genom träd, däribland en tät plantering av granar inom Lokal 9. I enlighet med praxis vid utredningar undveks nedtagning

av träd. Schaktgrävningen genomfördes med två arbetslag, varav det ena primärt tog sig an de lokaler eller delar av lokaler som utgjordes av plöjd eller sådd åker. Det andra arbetslaget togs sig an de lokaler som utgjordes av impedimentmark, betesmark, åker i vall och stubbåker.

I och med att fältarbetet skedde i november gick det inte att undvika att det skedde under en tid när det förekom både regn och snö (Fig. 3). Dessutom blev den ljusa delen av dagarna allt kortare, vilket innebar arbetsdagarna blev kortare än vanligt, under den tid av året då det är mer gynnsamt att utföra arkeologiskt fältarbete.

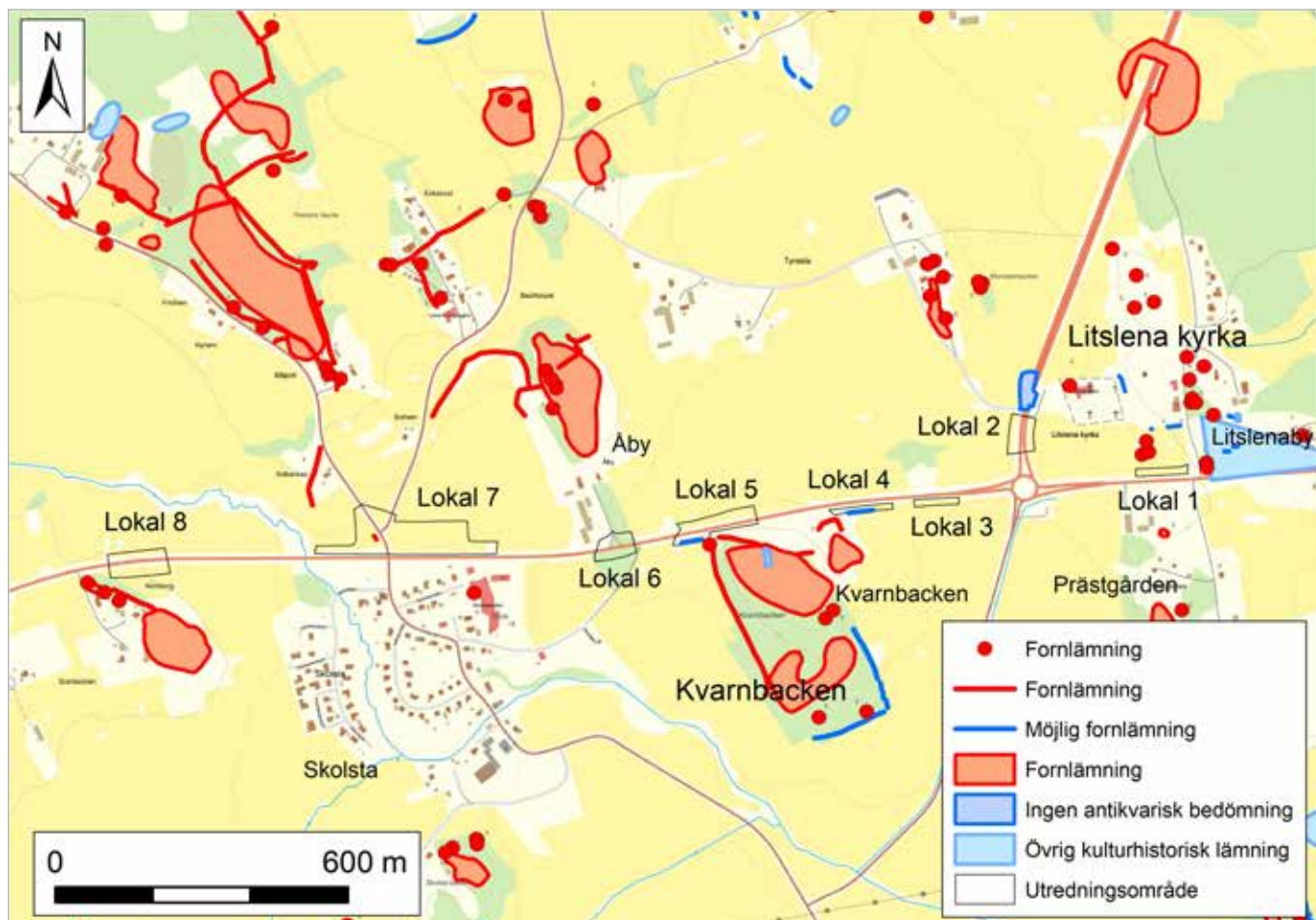

Figur 3. Till fältarbete under november hör olika slags väder. En dag var det snöglöpp och snöblandat regn. Här ett schakt inom Lokal 8. Foto mot öster, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Topografi och fornlämningsmiljö

Generellt går sträckan inom ett område som domineras av åkermark med smärre inslag av impedimentmark. Nivåerna är lägst vid Litslena där de ligger på 15 m ö.h. och högre i de västra delarna där de ligger på 25-30 m ö.h.

En stor del av vägsträckans östra del löper inom riksintresset för kulturmiljö Härkeberga och Litslena (C54). Längs sträckan från Litslena till Blåbo finns fornlämningsmiljöer från bronsålder och järnålder med skärvstenshögar, hällristningar, gravar och gravfält (Fig. 4, 5). Dessutom finns miljöer från medeltid och historisk tid, i form av Litslena kyrka.

Figur 4. Lokalerna 1–8 i den östra delen av sträckan kring Litslena kyrka och fornlämningsmiljöer i omgivningen. Skala 1:15 000.

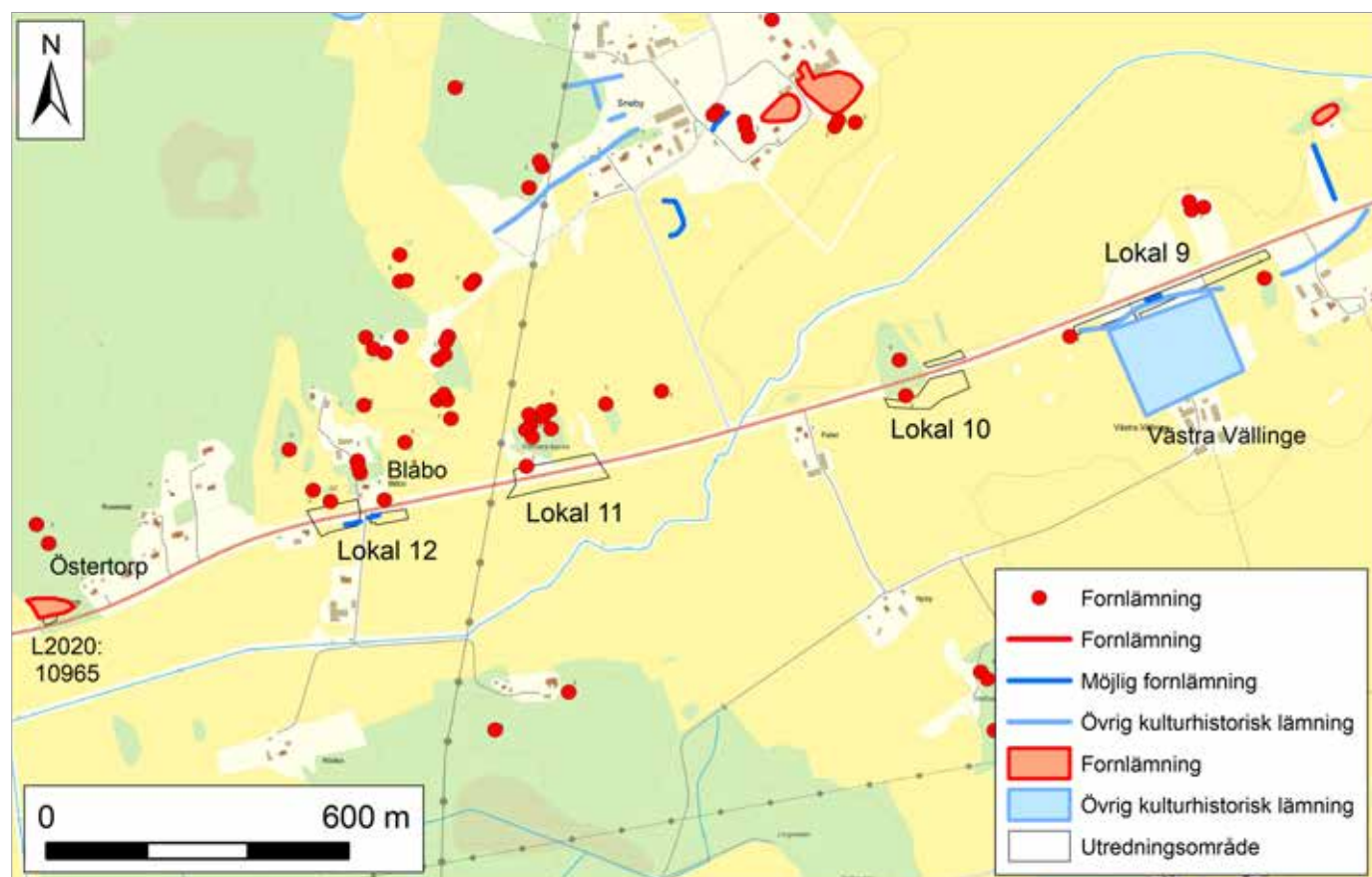
Tidigare undersökningar

Vid Litslena har arkeologiska undersökningar av olika omfattning skett vid flera tillfällen, främst för E18 mellan Enköping och Bålsta och ombyggnaden av väg 55 från Litslena till Örsundsbro. Mindre undersökningar för bland annat kabelanläggning har också skett, däribland längs väg 55 mellan Anelund och Litslena samt kring Litslena kyrka (Fagerlund 2000; Eriksson & Carlsson 2004).

Undersökningarna visar på en närvaro från bronsålder och framåt. Vid Tibble, Hällby och Sneby har boplatser från bronsålder undersökts (SHM 23587, 23673; Hjärthner-Holdar 1989 s. 117; Andersson m.fl. 1994). Boplatserna vid Hällby innehöll även en verkstadsplats med spår av ovanligt tidig järnhantering (Hjärthner-Holdar 1993). På flera platser har även boplatser från äldre järnålder påträffats, däribland vid Tibble, Graneberg, Tyresta och Skäggesta (Andersson m.fl. 1994; Eriksson & Lang 1999; Lang & Eriksson 1997). Boplatserna vid Skäggesta fortsatte även att vara i bruk under yngre järnålder och åtminstone till tidig medeltid (Göthberg m.fl. 1996). Boplatsslämningar från yngre järnålder och övergången till tidig medeltid har också påträffats vid Kälsta (Göthberg 2021b).

Gravfält från romersk järnålder har grävts vid Graneberg och Djurby (Eriksson & Ählström 1997; Eriksson 1997). Även vid Tibble har gravar från förromersk järnålder och äldre romersk järnålder påträffats (Andersson m.fl. 1994 s. 251). På en annan plats vid Tibble finns en rikt utrustad kammargrav från yngre romersk järnålder (Salin 1901; Andersson m.fl. 1994 s. 16). Vid Sneby har gravar från yngre järnålder undersökts (SHM 23673; Hjärthner-Holdar 1989 s. 117).

I anslutning till utredningsområdet har några undersökningar av olika storlek gjorts. Vid Litslena-by har ett mindre boplatsoområde grävts 1997 och 2020 i samband med kabelarbeten (L1940:4482). En datering ligger vid övergången mellan vikingatid och tidig medeltid (Eriksson & Carlsson 2004; Göthberg 2021b). Mitt för Litslena kyrka, på Tyrestas ägor har delar av boplatserna L1942:3021 från romersk järnålder undersökts (Lang & Eriksson 1997; Göthberg 1998). En boplatsslämning med datering till förromersk järnålder har påträffats vid Kvarnbacken, L2020:10954 (Fagerlund 2000 s. 32). Enstaka boplatseranläggningar som inte kun-

Figur 5. Lokalerna 9-12 i den östra delen av sträckan kring Västra Vällinge och forn lämningar i omgivningen. Skala 1:15 000.

nat dateras har också påträffats vid Kvarnbacken (L2020:10960) och Skolsta (L2020:7606) (Fagerlund 2000; Göthberg 2021b). Även vid Västra Vällinge har boplatzlämningar och lager påträffats och med en datering till vendeltid-vikingatid (L2020:10962, L1942:2295) (Fagerlund 2000 s.25ff). Slutligen har vid Blåbo delar av en boplatz med lager påträffats (Fagerlund 2000 s. 22ff). Ingen direkt datering finns därifrån, men skärvtenshögar, däribland L1942:2310, i den nära omgivningen kan antyda en datering till bronsålder.

Från Prästgården söder om Litslena härstammar en glasbägare, vilken ska ha påträffats i en grav tillsammans med smälta glaspärlor, lerkärl och brända ben (SHM 463). Bägaren kan dateras till vendeltid och var tillverkad i Västeuropa (Andersson 2010 s. 113f). Andra fynd har enbart uppgifter om vilken socken och by de påträffats vid. Till dessa hör en stenyxa från Skolsta (SHM 5210). Samma gäller flera fynd från Vällinge, där det inte preciseras närmare om det påträffats vid Västra Vällinge eller Östra Vällinge. Det gäller en holkyxa av brons (SHM 7129), en liten spjutspets av brons (SHM 12445) och en båtyxa av sten (SHM 16956).

Utredningsresultat

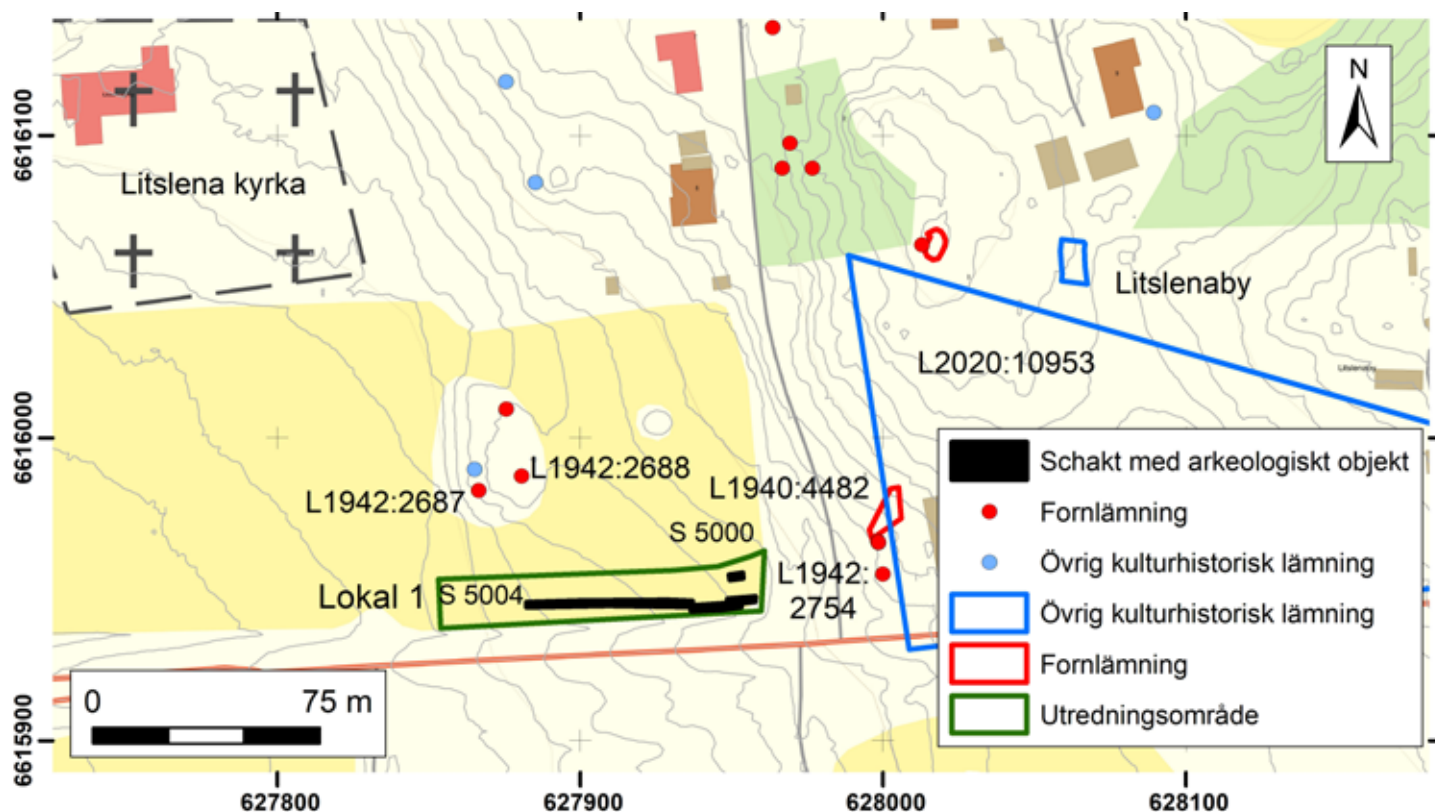
Schaktgrävning

Vid den arkeologiska utredning etapp 1 som utfördes år 2020 lokaliserades tolv lokaler i åkermark där det fanns indikationer genom skärvsten eller topografiska faktorer på möjliga överplöjda lämningar av boplatser eller gravar (Göthberg 2021a). Inom fem lokaler hade dessutom boplatslämningar påträffats vid schaktningsövervakningar (Fagerlund 2000; Göthberg 2021b).

Inom de tolv lokalerna uppgick den yta som teoretiskt var tillgänglig för schaktgrävning, d.v.s. låg utanför befintlig väg, till sammanlagt 50 900 m². Inom de tolv lokalerna grävdes 48 schakt om totalt 5637 m².

Lokal 1 – Litslenaby

Lokal 1 låg på en avsats i en stubbåker och låg norr om väg 263 mot Ekolsund, samt väster om grusvägen som passerar Litslenas klockstapel. Den sistnämnda motsvarar den äldre sträckningen av landsvägen mot Örsundsbro och Uppsala. I omgivningen finns skålgropar L1942:2687, L1942:2688 på en åkerholme och i sluttning i öster finns L1942:2754 (Fig. 6, 7). I sluttningen finns även boplatsoområdet L1940:4482 med datering till vikingatid-tidig medeltid (Göthberg 2021b). Därinvid är platsen för Litslenabys bytomt (L2020:10953) enligt äldre kartor. Vid utredningen etapp 1 noterades skärvsten i området. Lokalen ligger på en naturlig avsats med nivåer på 19-24 m ö.h.

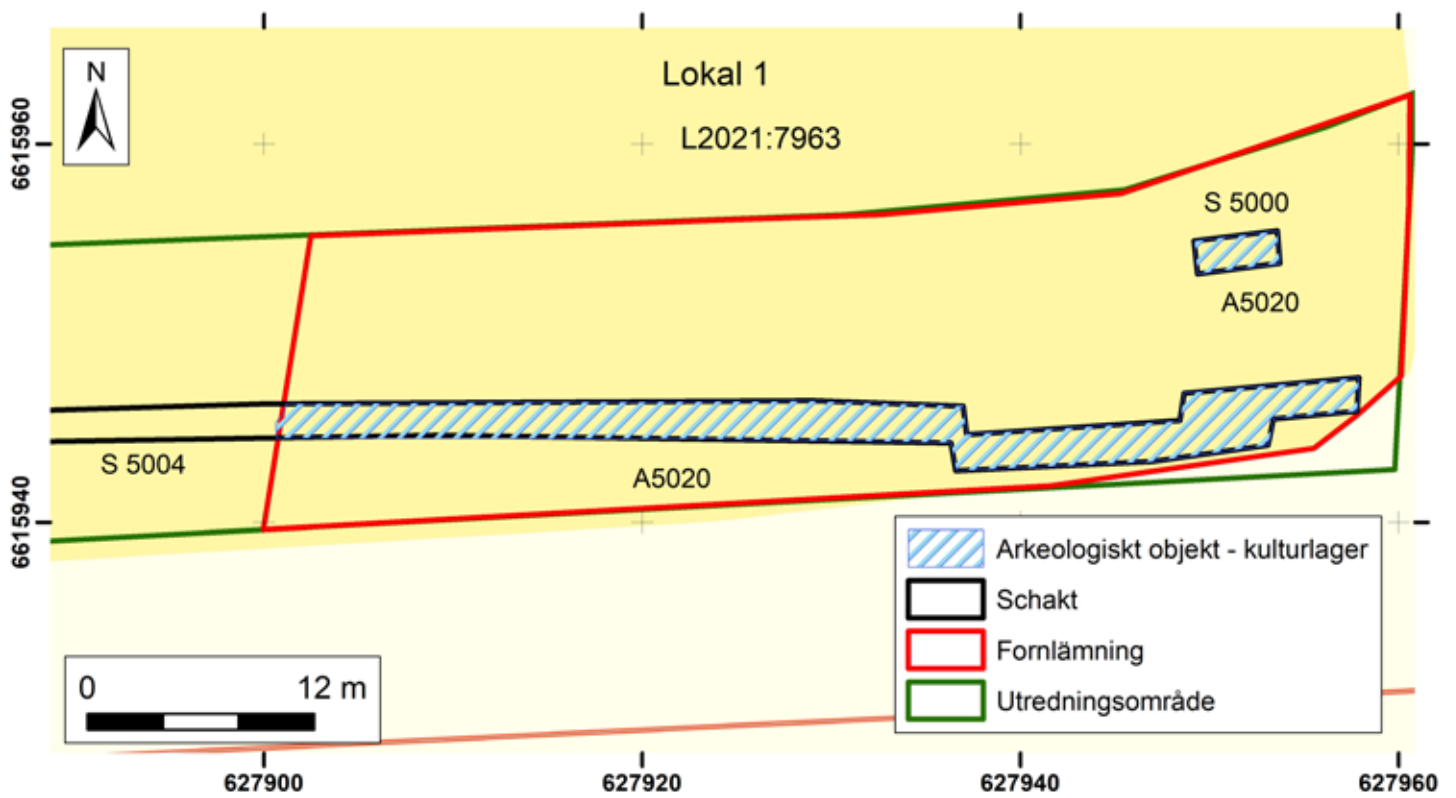
Figur 6. Översikt över Lokal 1 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Skala 1:2 500.

Figur 7. Lokal 1 låg på en avsats och schaktet innehöll ett kulturlager. Foto mot väster, Malin Lucas, Upplandsmuseet.

TVå schakt (5000, 5004) grävdes, i vilka ett och samma kulturlager påträffades, A5020 (Fig. 8). I det lerbaserade kulturlagret fanns skärvsten och småsten, litet inslag av träkol, samt att förekomst av obrända djurben, bränd lera och lerklining noterades. Lagret tunnade av västerut. Underlaget utgjordes av lera. Lämningen har registrerats i Fornsök

som Boplats L2021:7963. Lämningen är avgränsad mot väster inom utredningsområdet, men fortsätter med all sannolikhet mot norr utanför området. I söder och öster finns sentida vägbankar. Boplatsområdet L1940:4482 finns i sluttningen i öster, vilket kan ha ett samband med kulturlagret.

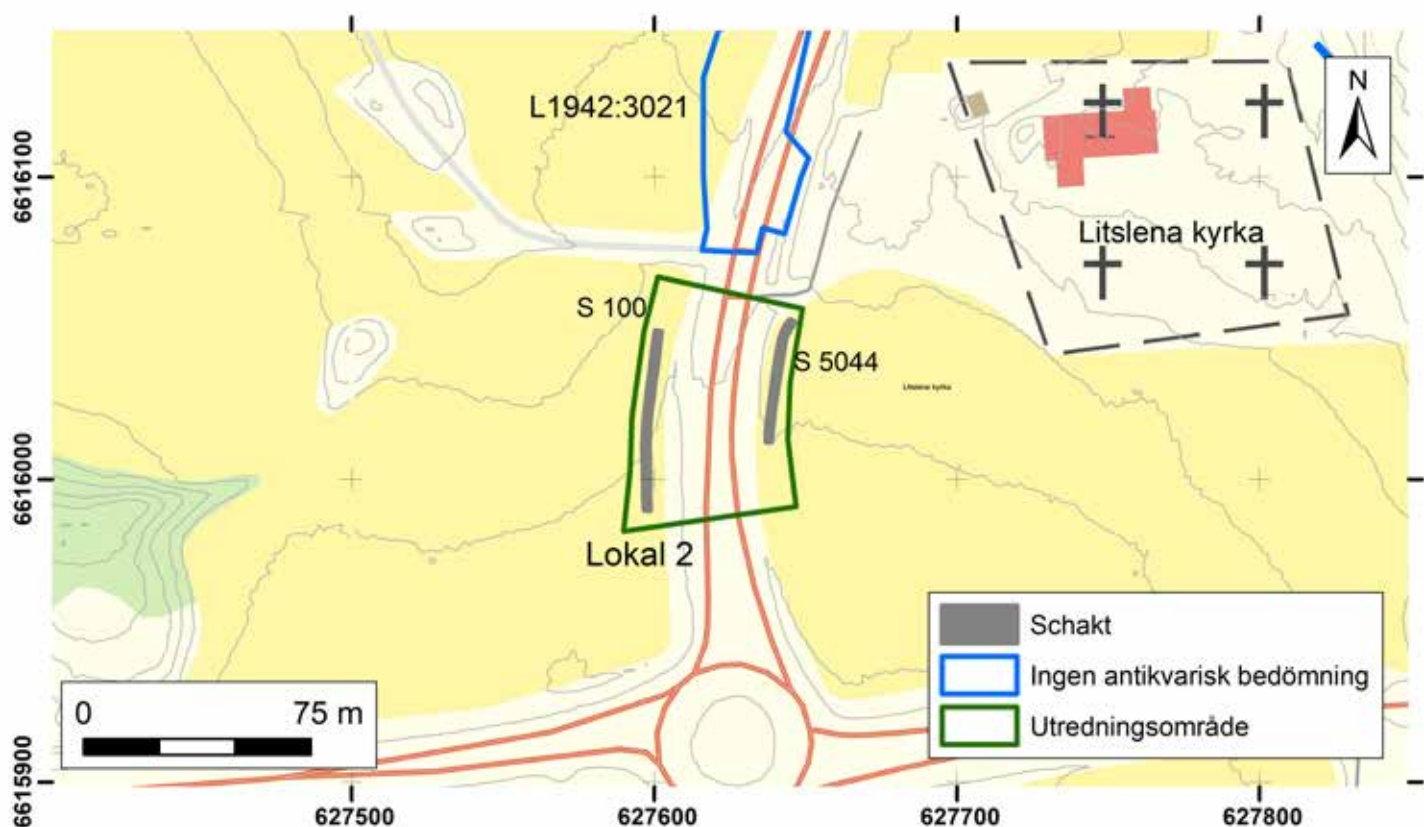

Figur 8. Inom Lokal 1 fanns i schakten 5000 och 5004 lagret A5020, vilka utgör boplatsen L2021:7963.
Skala 1:400.

Lokal 2 – Litslena kyrka

Lokalen bestod av två ytor på var sin sida av väg 55 i anslutning till Litslena kyrka (Fig. 9). Båda ytorna utgjordes vid schaktgrävningen av stubbåker. Strax norrut har en boplats från äldre järnålder och skålgropar undersökts i samband med att den nuvarande sträckningen av väg 55 anlades (Lang & Eriksson 1997). Lokalens båda ytor ligger på nivåer om 16-18 m ö.h.

Inom vardera ytan grävdes ett schakt (100, 5044). Inga lämningar av äldre karaktär påträffades i schakten. Underlaget utgjordes av lera. I schaktet på den västra sidan fanns ett brett dike, som troligen motsvarar den bäck som avvattnat markerna i norr. Ytan på då den östra sammanföll till stor del med en äldre sträckning av vägen, vilken revs upp under 1990-talet. Det innebär att bevaringsförhållandena var ofördelaktiga för eventuella äldre lämningar.

Figur 9. Översikt över Lokal 2 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Skala 1:2 500.

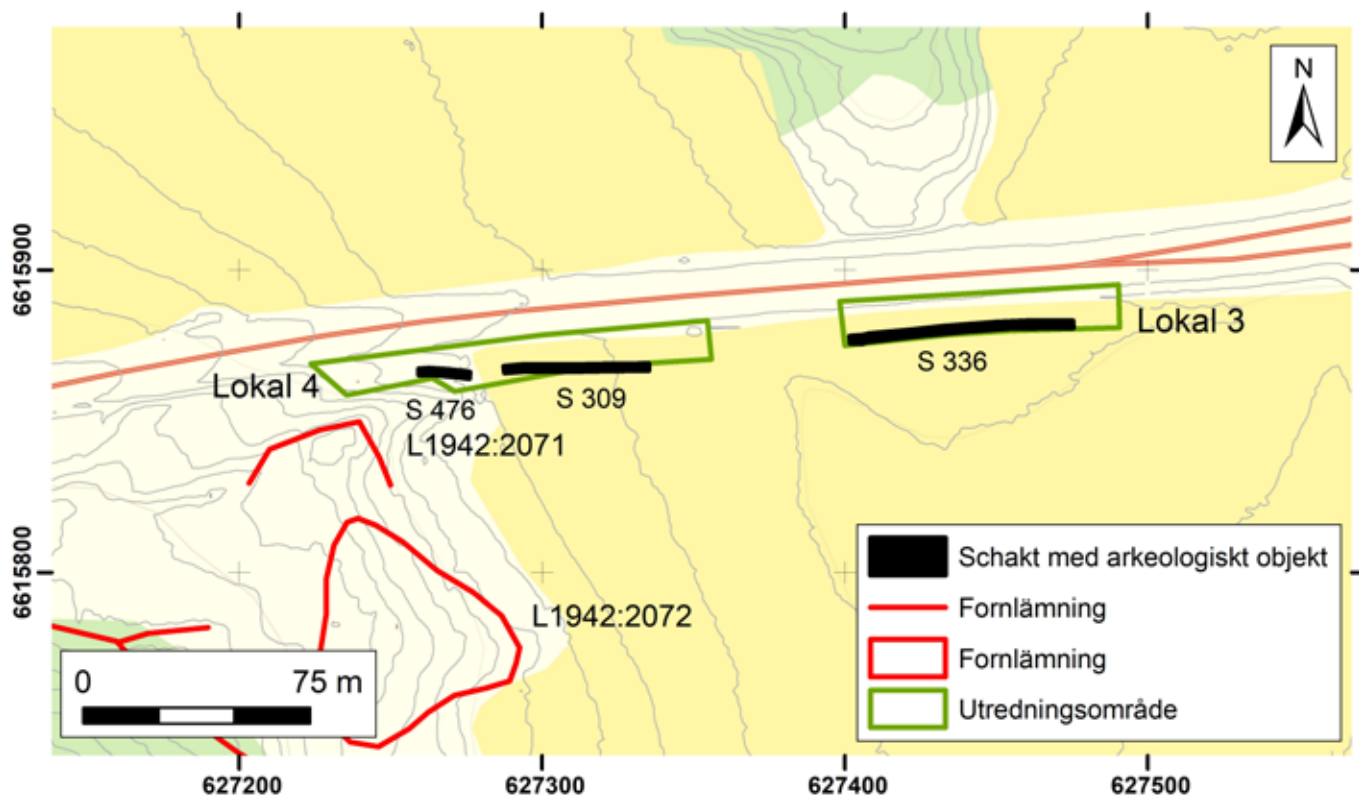
Lokal 3 – Litslenarondellen

Lokalen låg i åkermark söder om väg 55 väster om cirkulationsplatsen vid Litslena i åkermark (Fig. 10). Inom ytan fanns en svag förhöjning, vilken var en utlöpare av ett impediment norr om vägen. Inga kända fornlämningar fanns i nära anslutning till lokalen, men vid utredningens etapp 1 observerades skärvsten på platsen. Nivåerna låg vid 15-16 m ö.h.

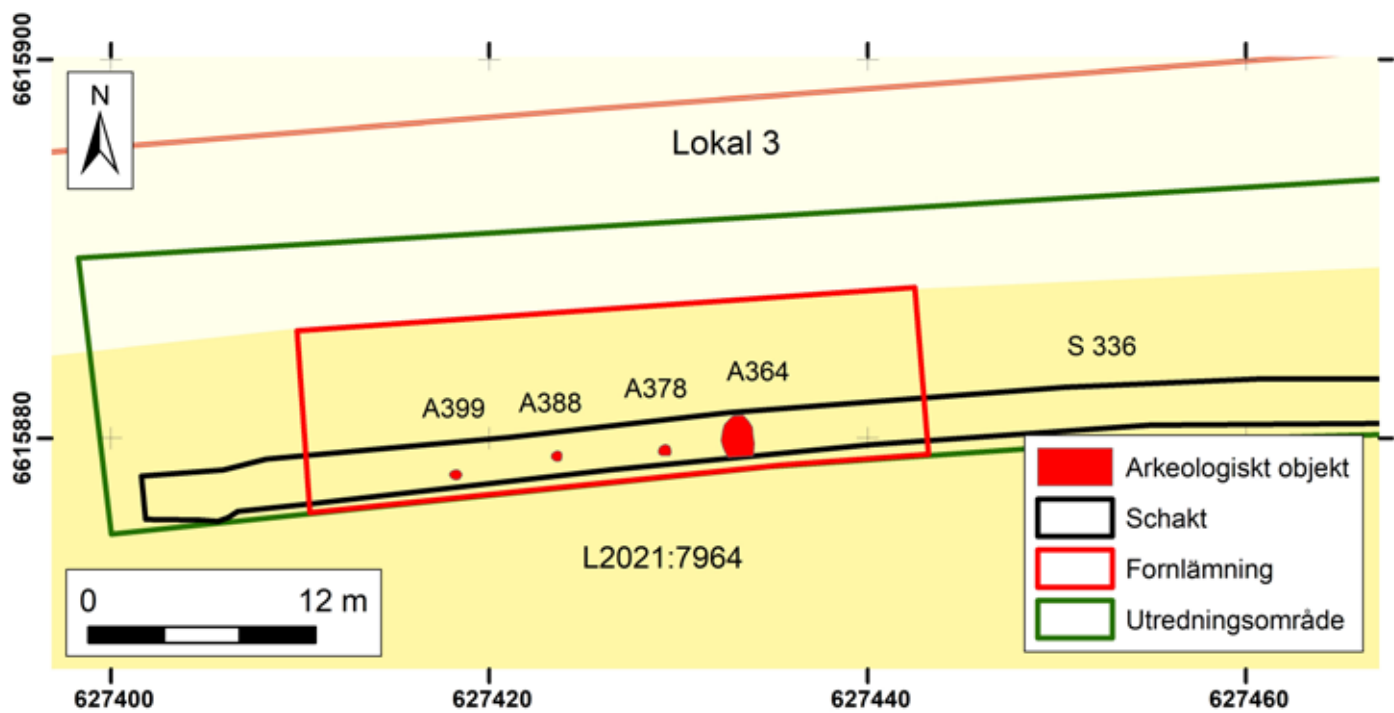
Inom lokalen grävdes ett schakt (336). Det naturliga underlaget utgjordes av lera. I schaktet påträffades tre stolphål (A378, A388, A399) och en större

nedgrävning (A364) (Fig. 11, 12). De tre stolphålen hade stora likheter vad gäller storlek och fyllning, samt låg sinsemellan med relativt jämnt avstånd, cirka 5,5 m. Det skulle möjligen kunna tala för att de ingick i en konstruktion, exempelvis ett stolphus, vilket eventuellt fortsatte utanför utredningsytan.

Lämningarna har registrerats som Boplatsoområde L2021:7964. Den har avgränsats mot öster och väster inom utredningsområdet, men inte söderut.

Figur 10. Översikt över lokal 3 och 4 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Skala 1:2 500.

Figur 11. Inom Lokal 3 fanns i den västra delen av schakt 336 de tre stolphålen A378, A388, A399, samt nedgrävningen A364. Skala 1:400.

Figur 12. I schakt 336 inom Lokal 3 fanns några stolphål, med A399 närmast. Foto mot öster, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

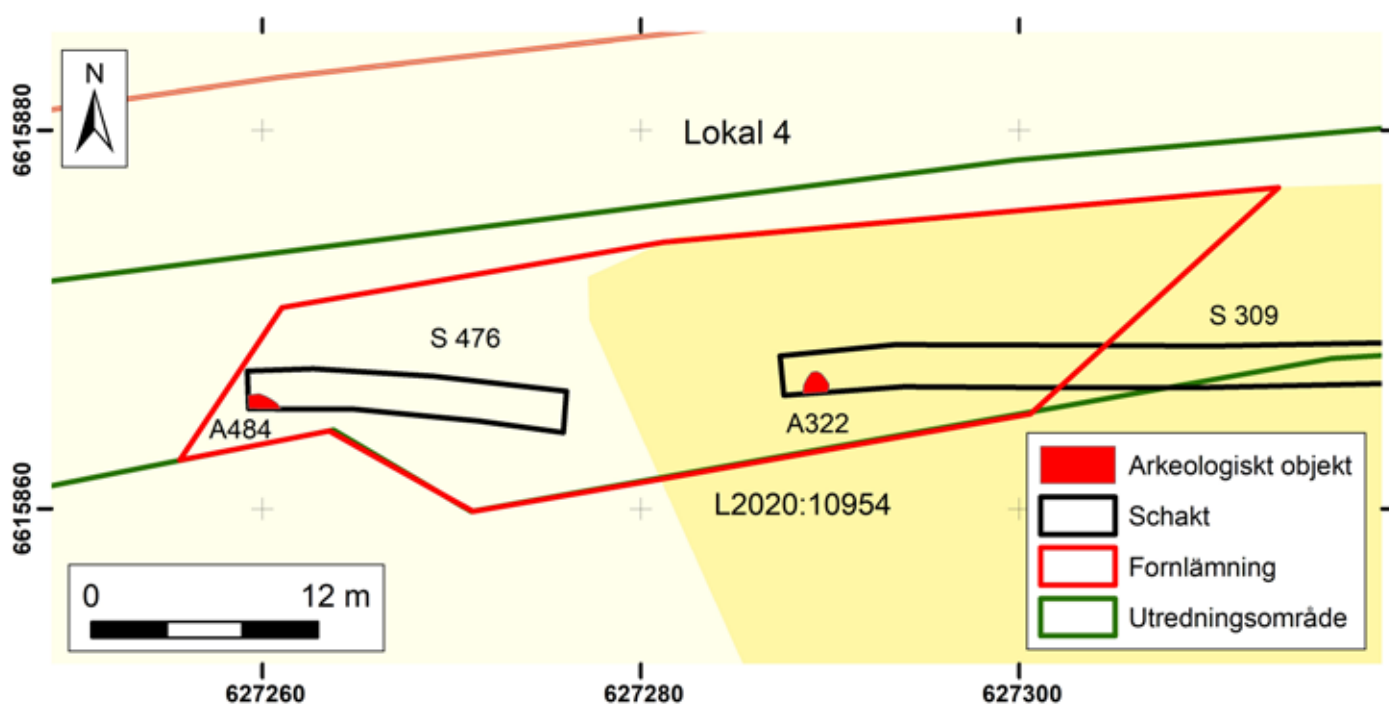
Lokal 4 – Kvarnbacken öst

Lokal 4 låg på den södra sidan av väg 55 och invid den östra kanten av Kvarnbacken (Fig. 10, 13). På denna finns gravfält (L1942:2072) och stensträngar (L1942:2071). Inom lokalen har boplatsoområdet L2020:10954 med härdar och stolphål påträffats vid en tidigare schaktningsövervakning (Fagerlund 2000). Nivåerna ligger mellan 16 och 18 m ö.h.

Inom lokalen grävdes två schakt (309, 476) (Fig. 14). Underlaget utgjordes av naturligt avsatt lera. I schakten påträffades två härdar (A322, A484). Härdarna ingår i boplatsoområdet L2020:10954. Lämnningen är avgränsad mot öster inom utredningsområdet. Mot sydväst utgörs begränsningen av en hög moränrygg som ingår i Kvarnbacken. Mot sydöst har boplatsoområdet inte kunnat avgränsas.

Figur 13. Lokal 4 ligger i åker vid den östra kanten av Kvarnbacken. Foto mot väster, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Figur 14. Inom Lokal 4 fanns i schakten 309 och 476 de två härdarna A322 och 484. De ingick i boplatsoområdet L2020:10954 tillsammans med lämningar som påträffats vid en tidigare schaktningsövervakning. Skala 1:400.

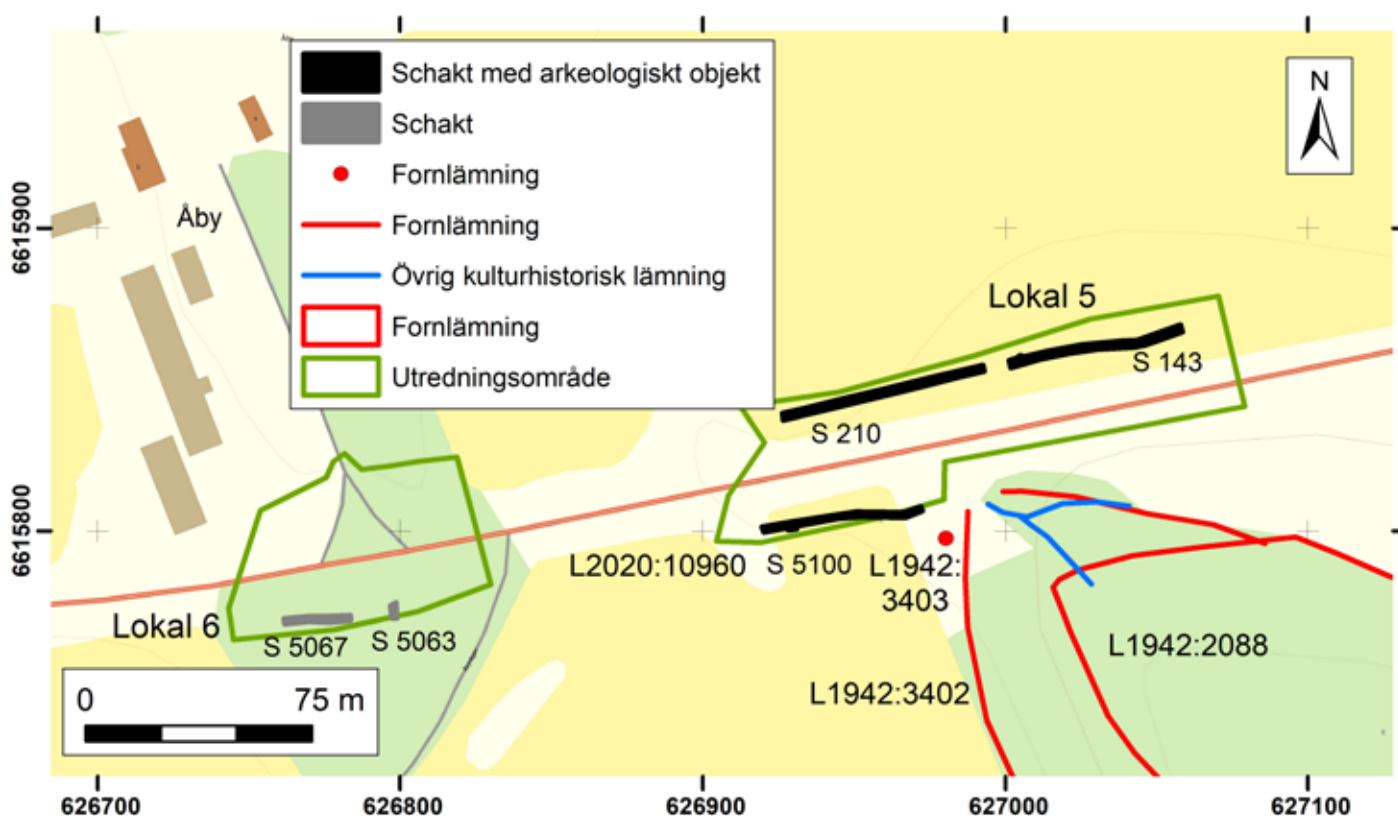
Lokal 5 – Kvarnbacken väst

Lokal 5 låg vid den västra kanten av Kvarnbacken och omfattar båda sidorna av väg 55 (Fig. 15). På den södra sidan utgjordes ytan av åker i vall, medan det var plöjd åker på den norra sidan. I nära anslutning på Kvarnbacken finns gravfältet L1942:2088, stensträngen L1942:3402, samt husgrunden från historisk tid L1942:3403. Inom lokalen och söder om väg 55 har boplaten L2020:10960 påträffats vid en tidigare schaktningsövervakning (Fagerlund 2000). Nivåerna ligger vid 19-23 m ö.h.

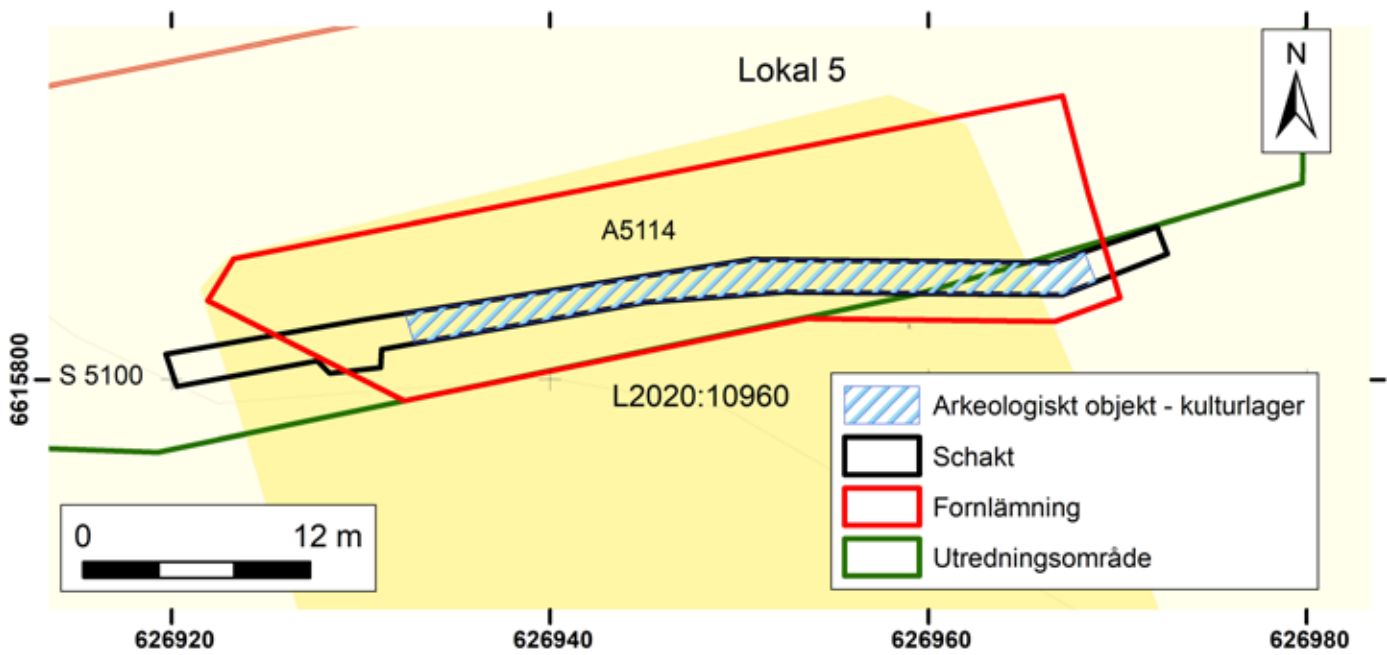
På södra sidan av vägen grävdes ett schakt (5100) (Fig. 16, 17). I schaktet fanns kulturlagret A5114, som var 0,2 m tjockt och innehöll skärvsten, kol, sot och bränd lera, samt enstaka obrända djurben. I väster fanns enstaka skärvstenar inslag av bränd lera. I botten av lagret fanns flera ansamlingar av stenar som möjligen kan utgöra stenskodda stolphål. Lagret motsvarar både till omfattning och innehåll det lager som påträffades vid schaktnings-

övervakningen år 2000 (L2020:10960). Lagret kunde avgränsas både i öster och väster inom utredningsområdet, men inte söderut utanför området.

På den norra sidan av vägen grävdes två schakt (143, 210) (Fig. 18, 19). I dessa påträffades två härdar, (A162, A202) och tre stolphål (A171, A184, A193). De var rumsligt och topografiskt sett fördelade på två grupper, varav tre objekt låg på ett krön och registrerats som boplatensområdet L2021:7965. Den andra gruppen som bestod av en härd och ett stolphål låg längre ned i den västra sluttningen och registrerats som boplatensområdet L2021:7966. Även om lämningarna är registrerade som tre olika lämningarna och på två sidor av vägen bör de ses som en helhet. Kulturlagret bör representera spår av mer intensiv boplatensverksamhet, medan de utspridda arkeologiska objekten norr om vägen är spår av mindre intensiv verksamhet.

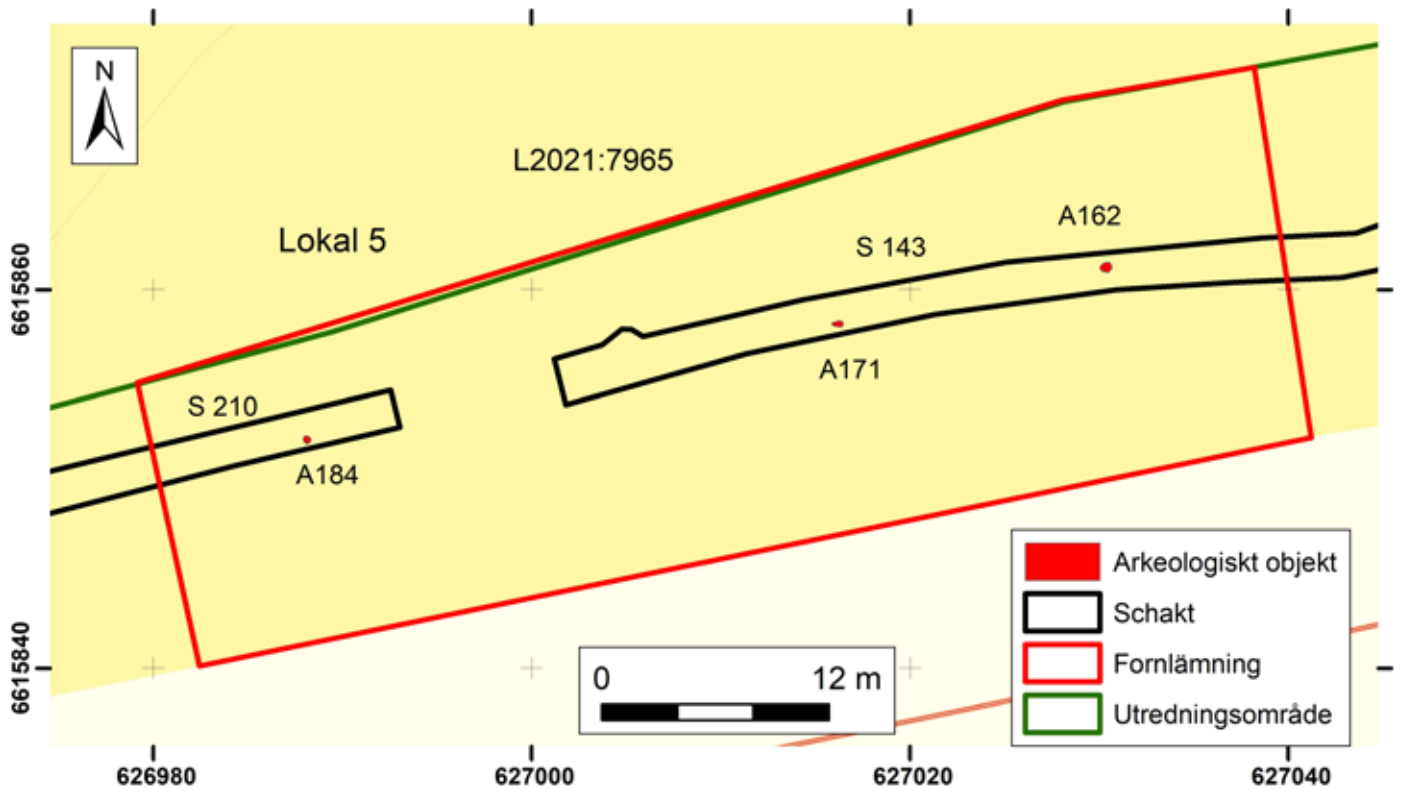
Figur 15. Översikt av Lokal 5 och 6 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Skala 1:2 500.

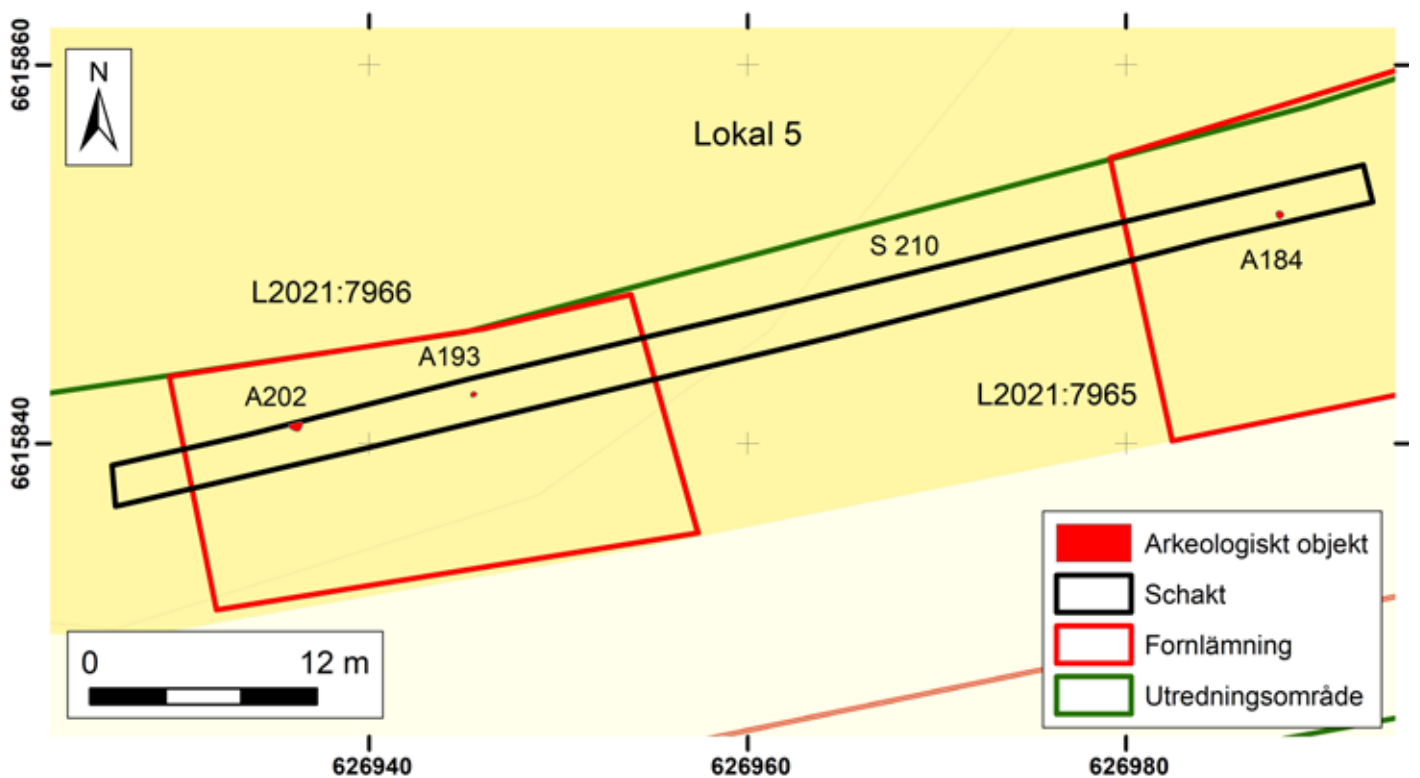
Figur 16. I den södra delen av lokal 5 fanns ett kulturlager (A5114) i schakt 5100. Skala 1:400.

Figur 17. Söder om vägen inom Lokal 5 fanns en avsats där ett schakt innehöll kulturlager A5114. Foto mot öster, Malin Lucas, Upplandsmuseet.

Figur 18. I den nordöstra delen av Lokal 5 fanns två stolphål (A171, A184) och en härd (A162) i schakten. Skala 1:400.

Figur 19. I den nordvästra delen av Lokal 5 fanns i schakt 210 stolphålet A193 och härd A202. Skala 1:400.

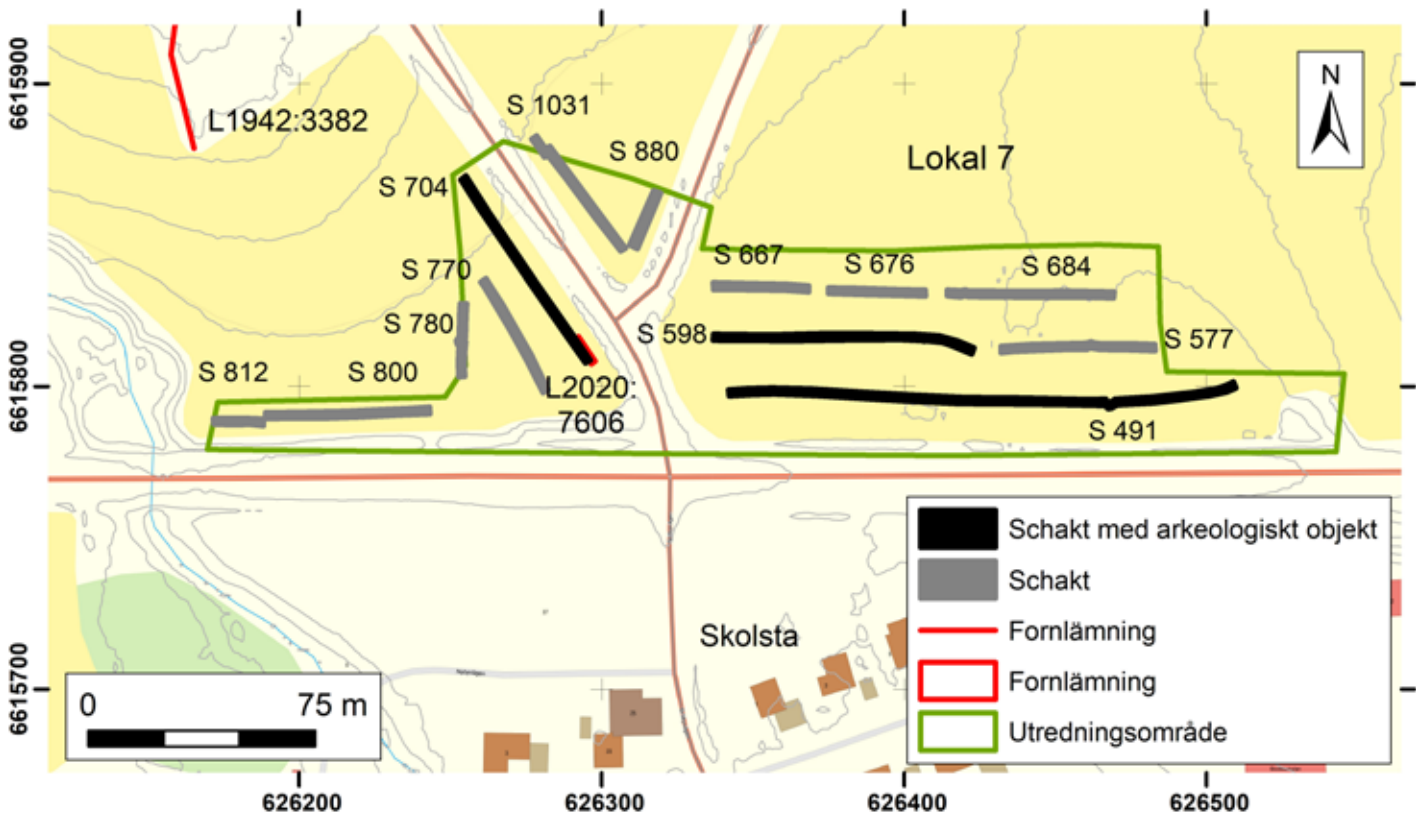
Lokal 6 – Åby

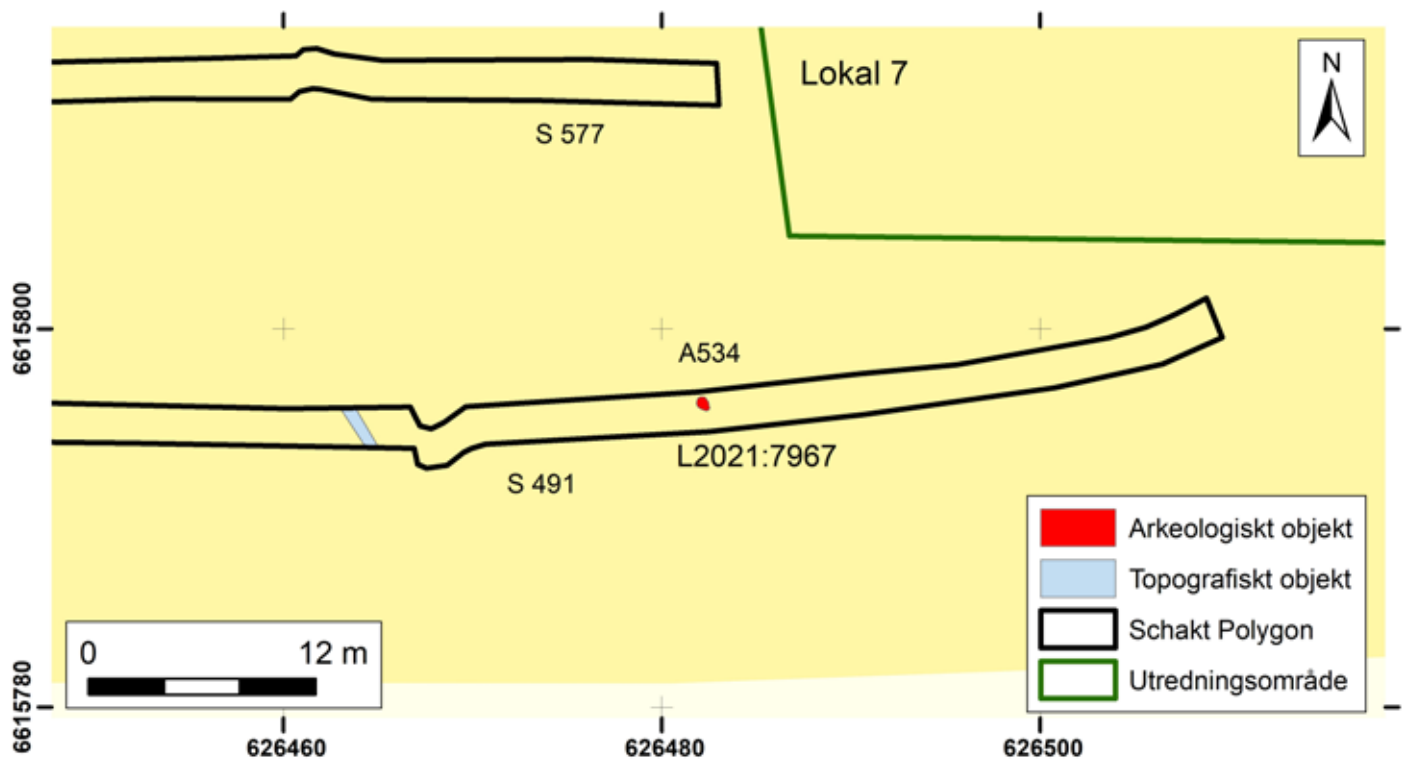
Lokalen vid Åby omfattade ytor på ett plåtåartat impediment norr och söder om vägen (Fig. 15). I ytorna på den norra sidan av vägen fanns emellertid spår av schaktning och rikligt med ledningar. Därtill var ytorna bevuxna med träd. Av dessa skäl bedömdes förutsättningarna vara dåliga för att kunna påträffa orörda ytor på den norra sidan av vägen. Även på den södra sidan av vägen var ytan trädbevuxen och med förekomst av ledningar. Inga kända fornlämningar fanns i anslutning till lokalen, men det plåtåartade impedimentet bedömdes vid utredningens etapp 1 kunna vara en topografisk indikation på ett boplatssläge, eftersom bebyggelsen i Åby ligger något längre norrut på samma plåtå. Nivåerna ligger vid 19-20 m ö.h.

På den södra sidan av vägen, inom de delar där inga träd växte, grävdes två schakt (5063, 5067). I ett av schakten fanns inslag av tegel, som i övrigt innehöll matjordslager. Inga spår av äldre lämningar påträffades. Det naturligt avsatta underlaget utgjordes av sandig morän med inslag av stenar och block.

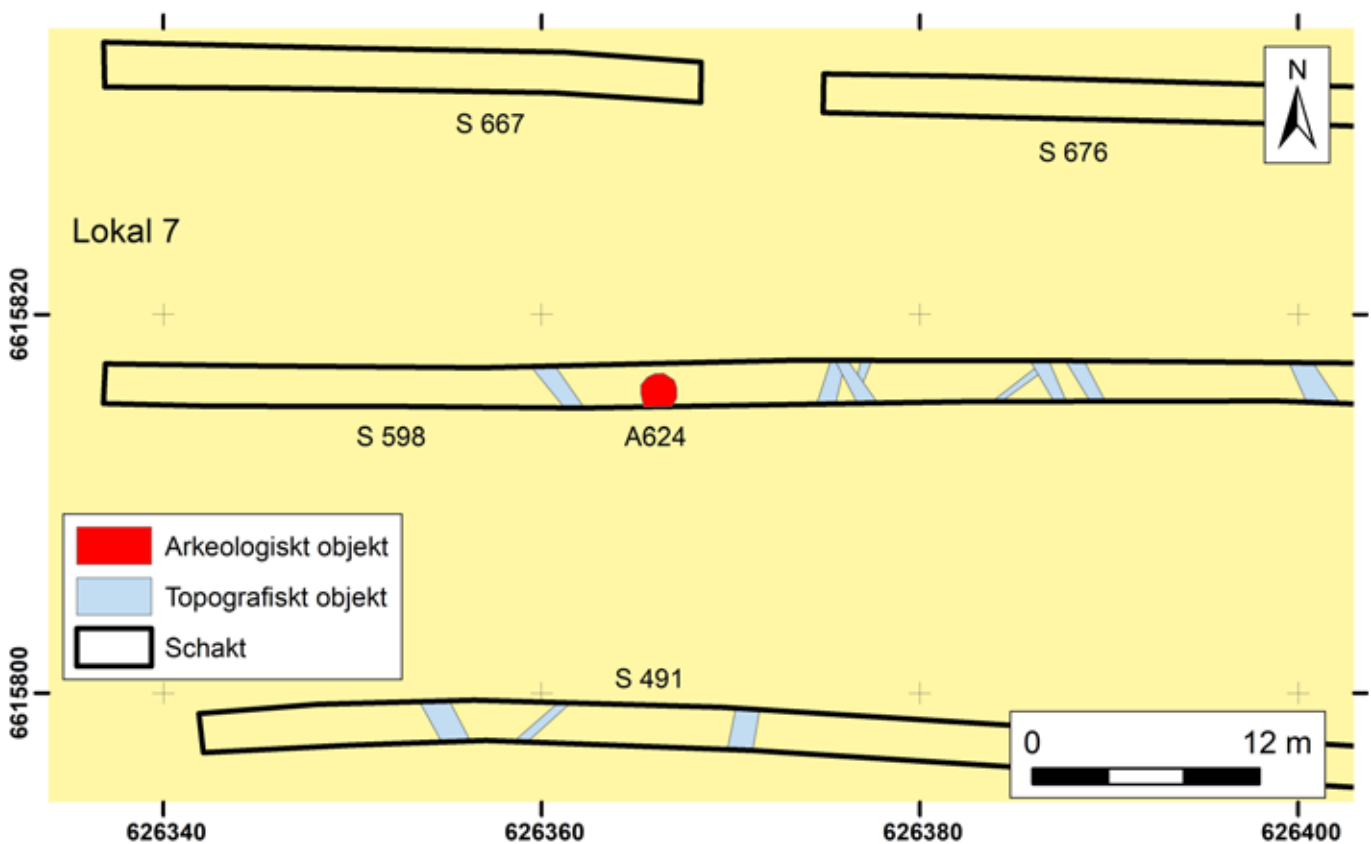
Lokal 7 – Skolsta

Lokalen låg norr om väg 55 vid Skolsta i åkermark, vilken i öster var plöjd och i väster var sådd med oljeväxter (Fig. 20). Lokalen delades av vägen mot Härkeberga. Ytan inom lokalen är relativt flack, men längst i öster finns ett mindre impediment, på vilket rikligt med odlings- och röjningssten är upplagt. I likhet med i kanten av den anslutande åkern finns troligen berghällar under stenarna. Inom den västra delen av lokalen har ett boplatsoområde (L2020:7606) lokaliserats vid en schaktningsövervakning (Göthberg 2021b). På impediment längre norrut finns fler lämningar, där den närmaste är stensträngen L1942:3382. Nivåerna inom lokalen ligger inom intervallet 18-20 m ö.h.

Figur 21. I den östra delen av Lokal 7 fanns en härd (A534) i schakt 491. Den är registrerad som L2021:7967. Skala 1:400.

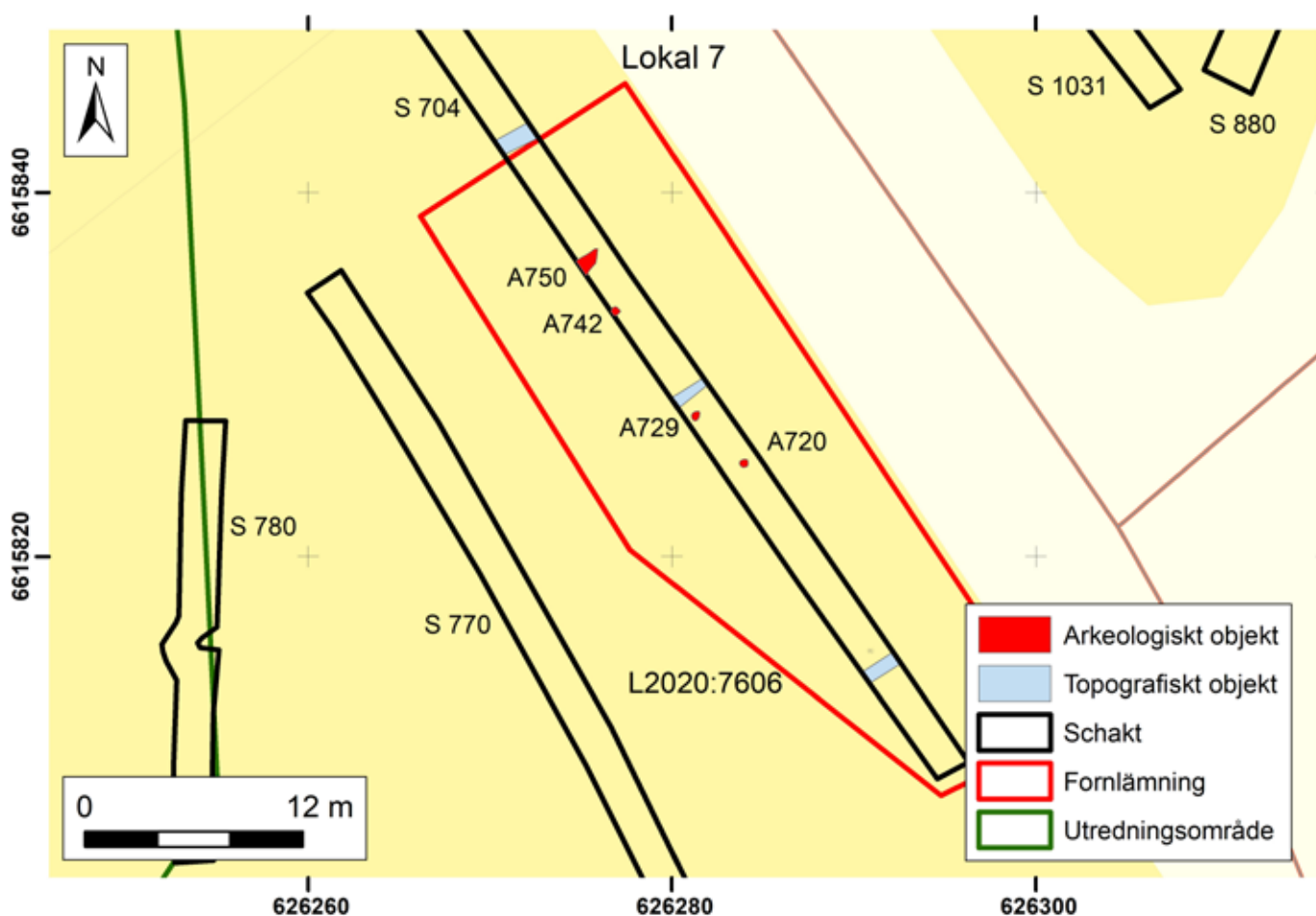
Figur 22. I den mellersta delen av Lokal 7 fanns en större nedgrävning, A624 som troligen är sentida i schakt 598. Skala 1:400.

Inom den del av lokalen som låg öster om vägen mot Härkeberga grävdes åtta schakt (491, 577, 596, 667, 676, 684, 880, 1031). I den östra delen i närheten av impedimentet med röjningssten, påträffades den enda lämningen med äldre karaktär, härden A534 (Fig. 21). Den har registrerats som boplatsslämning övrig L2021:7967. I schakt 598 i den västra delen påträffades en större nedgrävning (A624) med fyllning av ploglagerkaraktär (Fig. 22). Den bedöms därför vara sentida. I dess omgivning fanns flera diken. Det naturligt avsatta underlaget i schakten bestod av lera.

Inom den något högre belägna delen väster om Härkebergavägen grävdes fem schakt (704, 770, 780, 800, 812). I schakt 704 närmast Härkebergavägen fanns tre stolphål (A720, A729, A742) och en nedgrävning (A750) (Fig. 23, 24). De kan föras till boplatsoområdet L2020:7606 eftersom de anslöt till de tidigare påträffade lämningarna. Det naturligt avsatta underlaget bestod av mörk lera.

Eftersom inga arkeologiska objekt påträffades inom de omgivande schakten är lämningen preliminärt avgränsad inom utredningsområdet. Det talar för att lämningen har relativt liten omfattning.

Figur 23. I den västra delen av Lokal 7 fanns tre stolphål (A720, 729, 742) och en nedgrävning A750 i schakt 704. De ingår i boplatsoområdet L2020:7606. Skala 1:400.

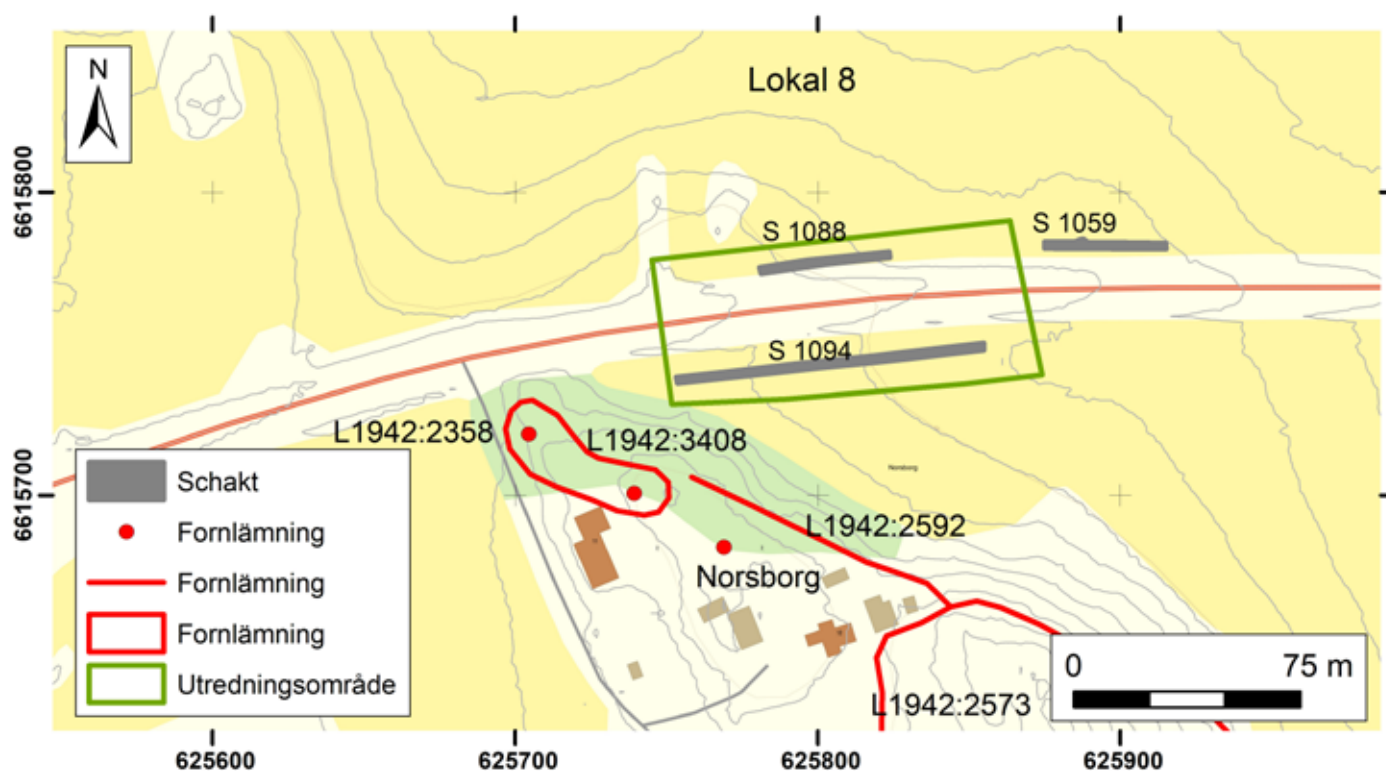

Figur 24. Arkeologiska objekt i schakt 704 inom Lokal 7, nedgrävningen A750 med talrikt med stenar närmast. Foto mot sydost, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Lokal 8 – Norsborg

Lokalen ligger på båda sidor av väg 55 i åkermark och i sluttning mot öster (Fig. 25). På impedimentmark i sydväst finns gravfälten L1942:2573 och L1942:3408, stensträngen L1942:2592 och skålgropar, bl.a. L1942:2358 inom gravfältet L1942:3408. Gravfältet L1942:3408 är illa tilltygat, där dess södra del är täckt av påförda massor. Lokalens belägenhet i den övre delen av sluttning i närheten av gravfälten ansågs vid utredningens etapp 1 kunna tyda på ett möjligt boplatsläge. Nivåerna ligger mellan 23 och 27 m ö.h.

På den norra sidan av vägen grävdes två schakt (1059, 1088). Schaktet 1059 grävdes på en svag förhöjning, medan 1088 grävdes i sluttning. Ytan mellan dessa var något vattensjukt med vatten i markytan. På den södra sidan av vägen grävdes ett schakt (1094). Inga lämningar av äldre karaktär påträffades i något av schakten. Det naturligt avsatta underlaget bestod av lera.

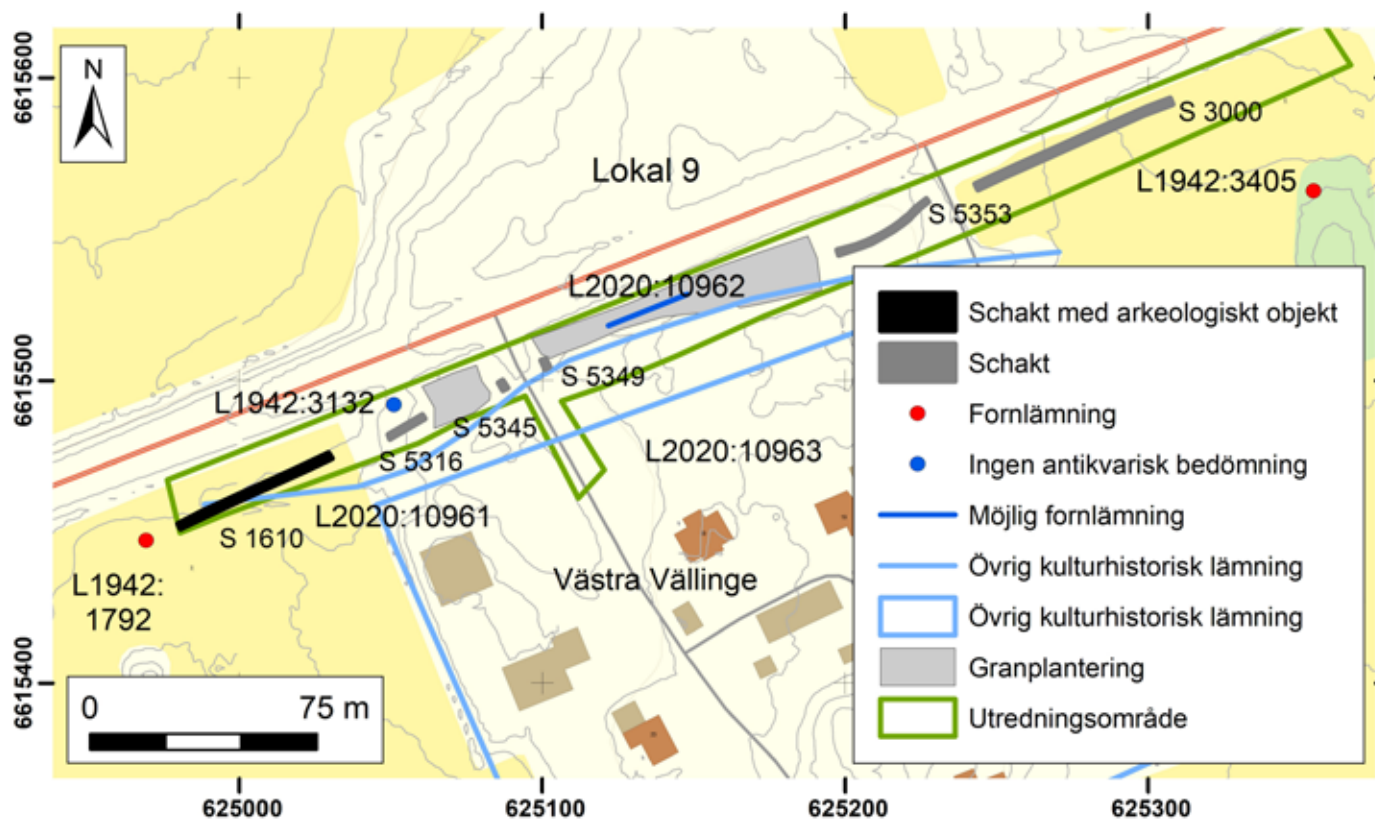
Figur 25. Lokal 8 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Skala 1:2 500.

Lokal 9 – Västra Vällinge

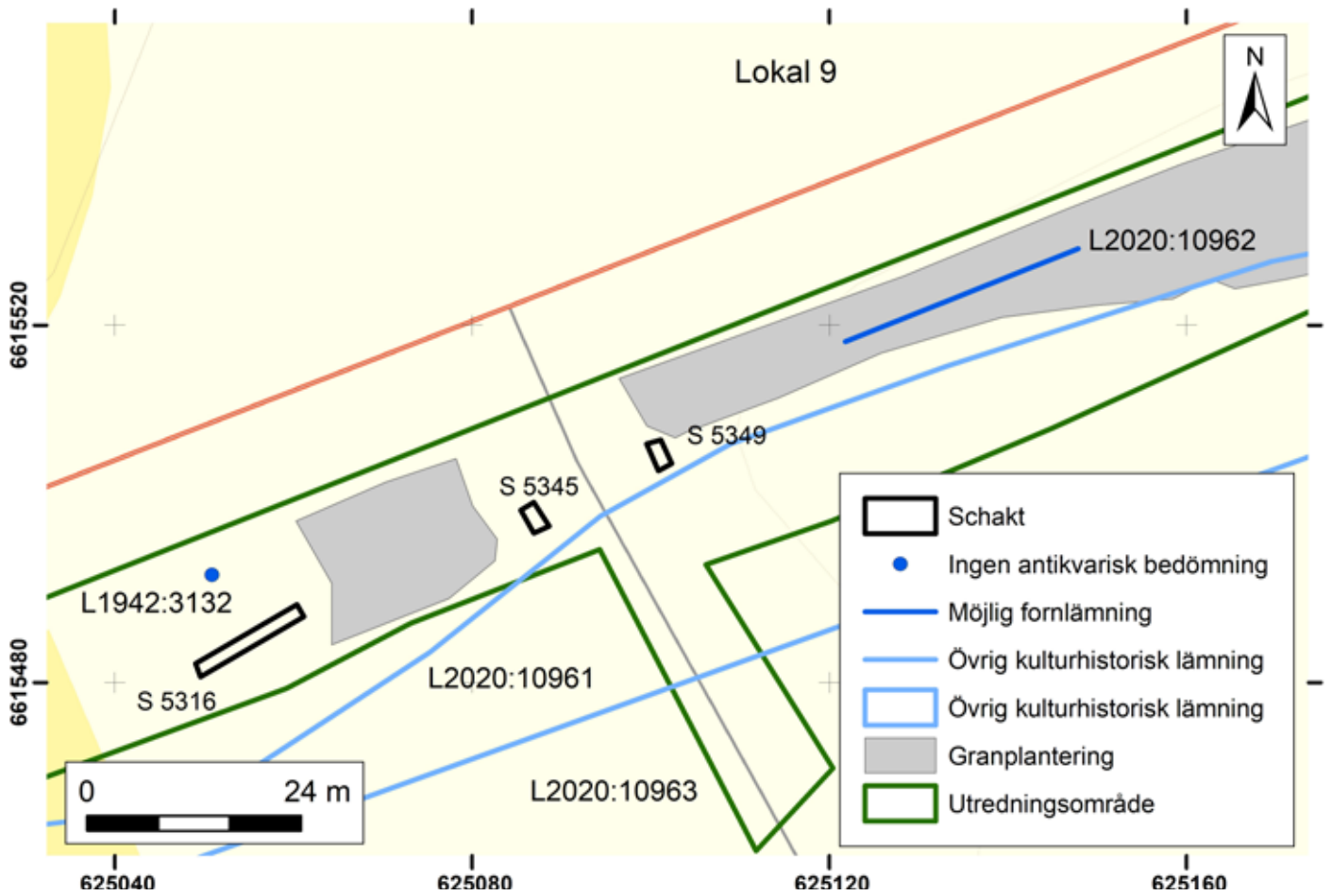
Lokalen ligger på södra sidan av väg 55 vid Västra Vällinge och utgörs impedimentmark som flankeras i öster och väster av åkermark (Fig. 26). På impedimentet inom lokalen har lämningar påträffats tidigare vid en schaktningsövervakning. De utgörs av en härd (L1942:3132) och ett lager (L2020:10962). Datering från lagret ligger i yngre järnålder (Fagerlund 2000). På impedimentet finns också spår av en äldre färdväg, L2020:10961, vilket är en äldre sträckning av landsvägen mellan Enköping och Litslena. I åkermarken i både öster och väster finns skålgropar (L1942:3405, L1942:1792). På impedimentet ligger dessutom bytomten för Västra Vällinge, L2020:10963. De tidigare påträffade lämningarna, skålgroparna på impediment i åkermarken och närheten till bytomten ansågs vid utredningens etapp 1 tyda på att det kunde finnas flera äldre lämningar inom lokalen. Inom delar av impedimentmarken inom lokalen fanns en granplantering, vilket tillsammans med andra träd utgjorde kraftiga begränsningar av var schakt kunde grävas. Nivåerna inom lokalen ligger mellan 26 och 31 m ö.h.

På impedimentet grävdes fyra schakt av olika storlek (5316, 5345, 5349, 5353). I inget av dem påträffades några lämningar av äldre karaktär. Däremot noterades att påförd lera fanns inom stora delar av lokalen. Fynd av spikar tydde på att det skett i sen tid. Det naturliga underlaget utgjordes av berggrund (särskilt i 5316, 5353), morän och lera. Noterbart är att inga lämningar påträffades i schakt 5316, vilket låg strax söder om den plats där en härd (L1942:3132) påträffats tidigare (Fig. 27). Det talar för att härden var en sporadisk lämning. Däremot gjorde granplanteringen och andra träd att det inte var möjligt att ta upp några schakt i omgivningen till lagret inom L2020:10962. Det var därför inte möjligt att avgränsa det. Området med granplanteringen hade spår av markberedning.

I åkermarken i öster och väster grävdes två schakt (1610, 3000). Inga lämningar av äldre karaktär påträffades. I schaktet i väster påträffades däremot gruslager (A1622) som spår av den äldre landsvägen (L2020:10961). Det naturligt avsatta underlaget utgjordes av lera.

Figur 26. Lokal 9 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. En stor del av lokalen utgjordes av impedimentmark, med bland annat en granplantering. Skala 1:2 500.

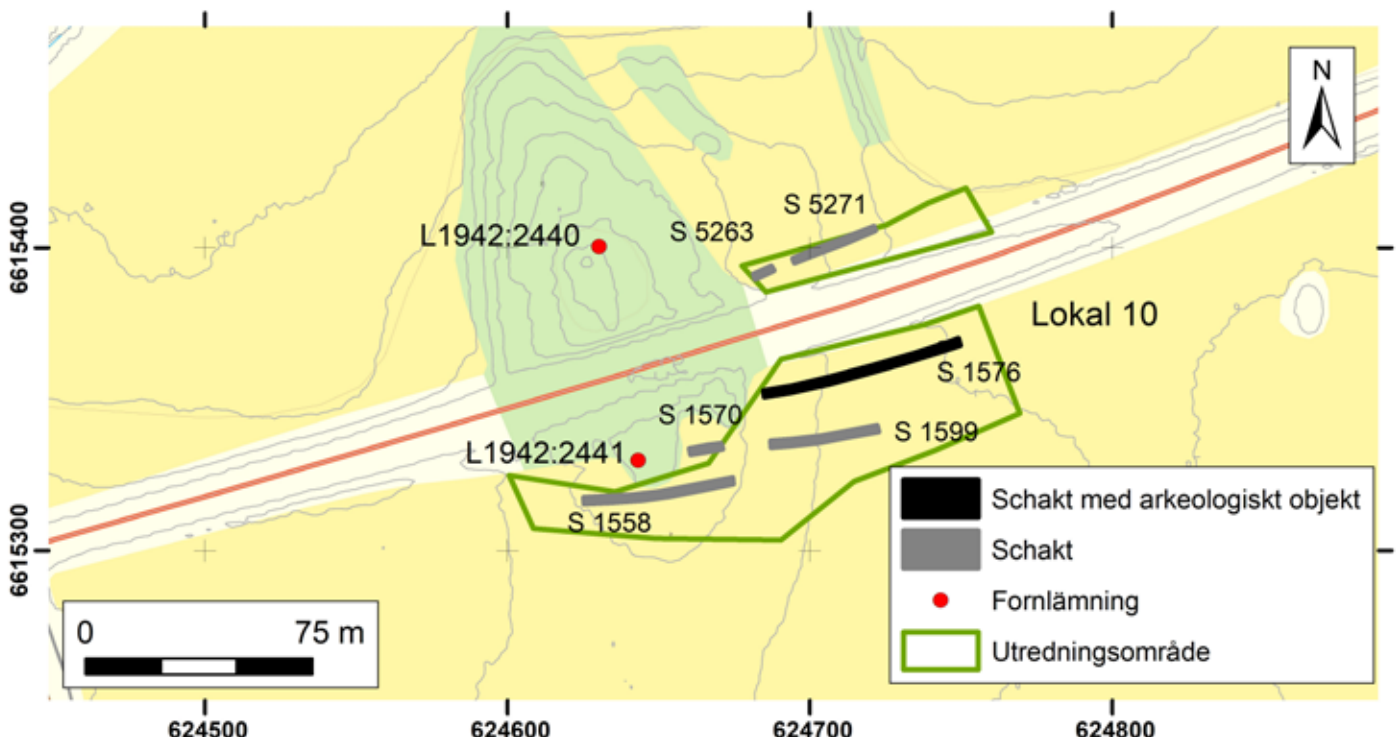

Figur 27. Den mellersta delen av Lokal 9 med schakt i förhållande till Boplatslämning övrig L1942:3132 och Boplat L2020:10962. Skala 1:400.

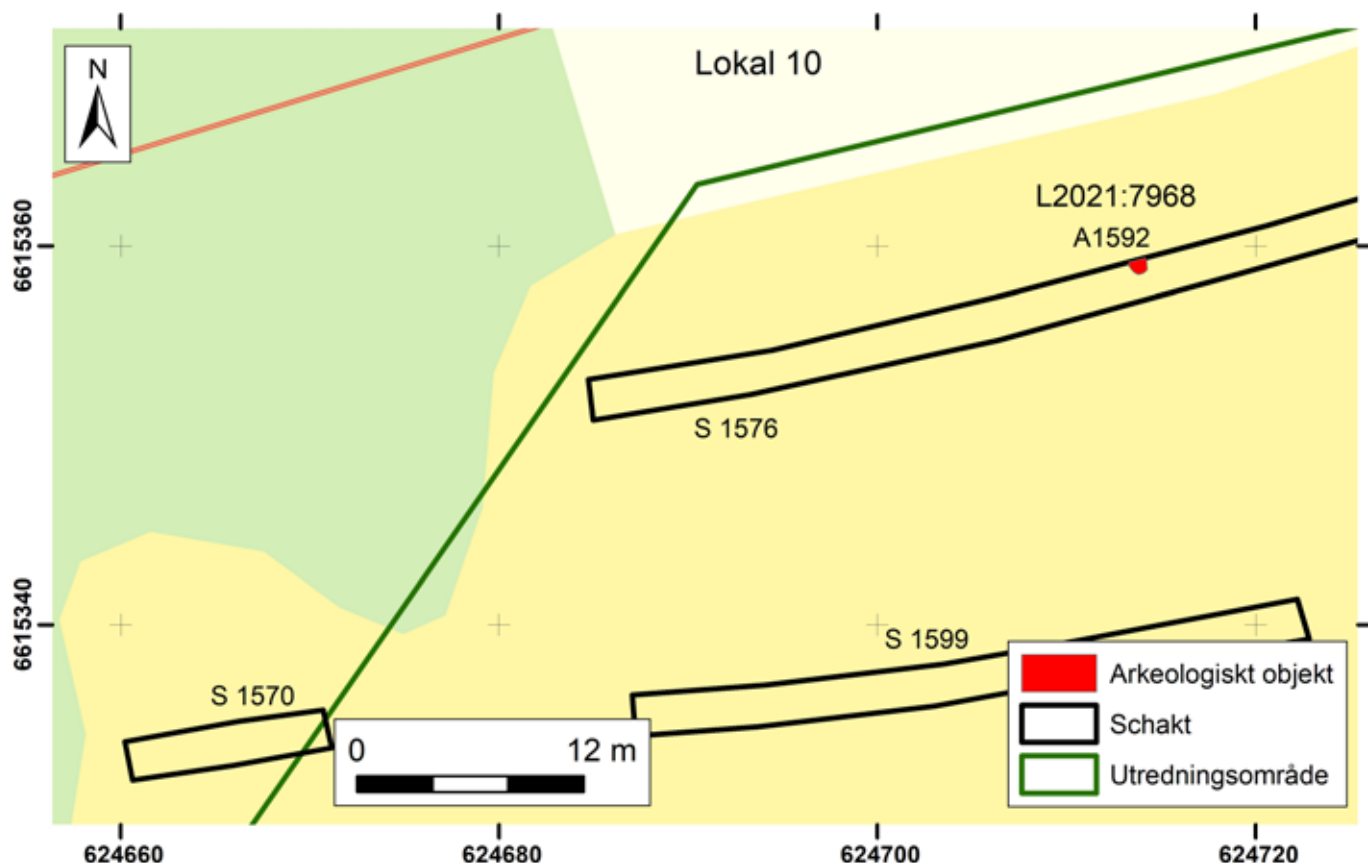
Lokal 10 – Fallet

Lokal 10 bestod av ytor på båda sidor av väg 55, dock med mindre omfattning på den norra sidan än på den södra (Fig. 28). Ytorna låg i åker, med vall i norr och sydväst, samt sådd åker i övriga delar. På ett angränsande impediment som klyvs av vägen finns stensättningarna L1942:2440 och L1942:2441. Förekomst av skärvsten på den södra sidan av väg 55 och en avsats i åkermarken på den norra sidan sågs vid utredningens etapp 1 som tecken på ett boplatsläge. Dessutom kunde närheten till stensättningarna innebära att det kunde finnas överplöjda gravar. Nivåerna ligger på 26-28 m ö.h.

På den norra sidan av vägen grävdes två schakt (5263, 5271). Inga spår av äldre lämningar påträffades. På den södra sidan grävdes fyra schakt (1558, 1570, 1576, 1599). Den enda lämning av äldre karaktär som påträffades var härden A1592 i schakt 1576 öster om impedimentet (Fig. 29, 30). Härden har registrerats som Boplatslämning övrig L2021:7968. Inga lämningar överhuvudtaget påträffades söder om impedimentet, men ploglaget var där mycket tunnt och underlaget utgjordes av morän med rikligt inslag av stenar och berggrund. Underlaget utgjordes i öster av lera med inslag av stenar.

Figur 28. Översikt av Lokal 10 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Skala 1:2 500.

Figur 29. I den södra delen av Lokal 10 fanns en härd (A1592) i schakt 1576. Skala 1:400.

Figur 30. Inom Lokal 10 söder om vägen grävdes två schakt. I det vänstra påträffades en härd. Foto mot öster, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Stensättningen L1942:2441 på impedimentet söder om vägen omges i söder av en krans med upplagd odlingssten samt är bevuxen med buskar och träd (Fig. 31). Den är därför svåravgränsad.

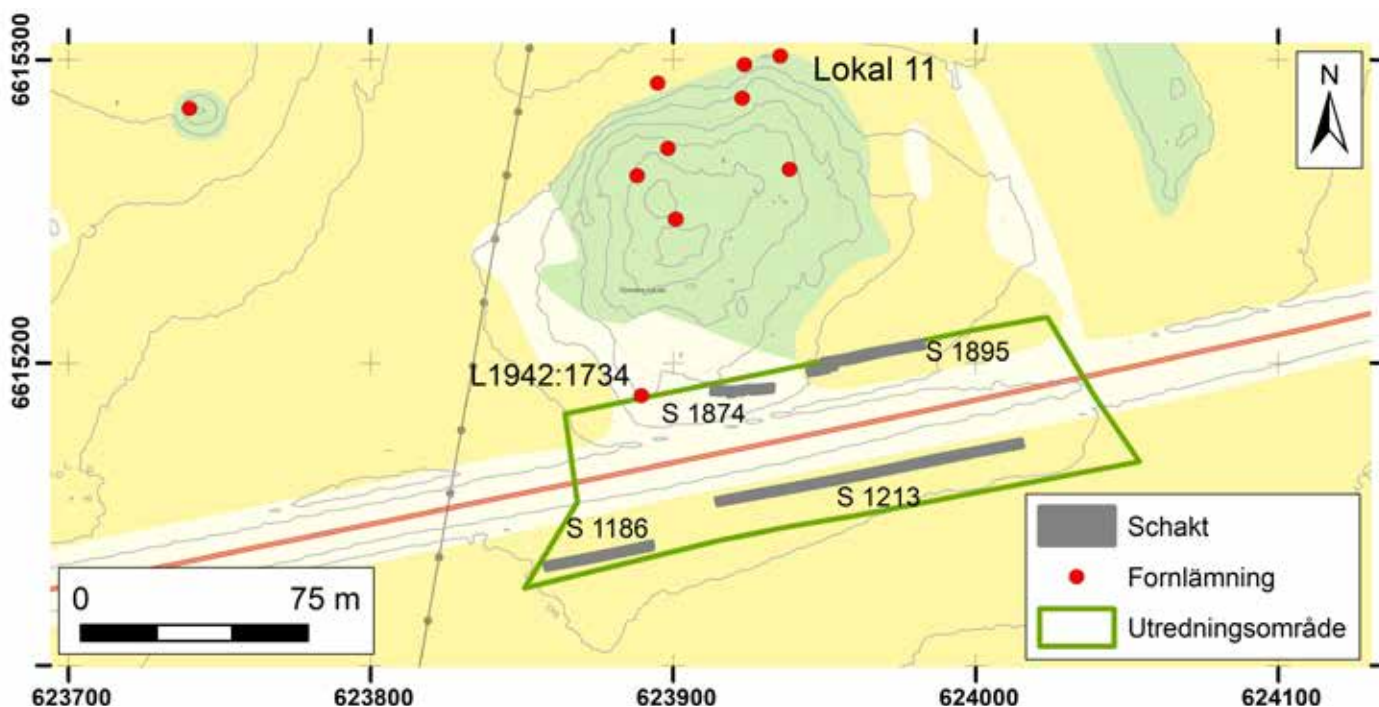
Figur 31. Intill Lokal 10 finns stensättningen L1942:2441, vilken är omgiven av en krans med odlingssten samt bevuxen med buskar och träd. Foto mot söder, Hans Göthberg, Upplandsmuseet.

Lokal 11 – Förmera backe

Lokal 11 bestod av ytor på båda sidor av vägen. Lokalen utgjordes av impediment med anslutande åkermark på den norra sidan och åker på den södra sidan (Fig. 32). På impedimentet ligger stensättningen L1942:1734, vilken vid inmätning visade sig tangera utredningsområdet. Längre norrut på impedimentet finns fler stensättningar, skärvstenshögar och hållristningar. Vid utredningen observerades skärvsten i åkermarken på en svag förhöjning på den södra sidan, vilket sågs som ett möjligt boplatssläge. Närheten till stensättningen innebar också att det möjligen kunde finnas gravar som inte var synliga i markytan. Nivåerna ligger mellan 27 och 30 m ö.h.

På den norra sidan grävdes två schakt (1874, 1895). På impedimentet visade det sig finnas upplagda massor med lera, singel och enstaka inslag av asfalt. Möjligen kan de ha tillkommit i samband med bygget av den nuvarande vägen. Inte heller i åkermarken på den norra sidan påträffades några äldre lämningar. Underlaget utgjordes av morän på impedimentet och lera med moräninslag i åkermarken. På den södra sidan av vägen grävdes två schakt (1186, 1213). Inga lämningar av äldre karaktär påträffades. Underlaget utgjordes av lera.

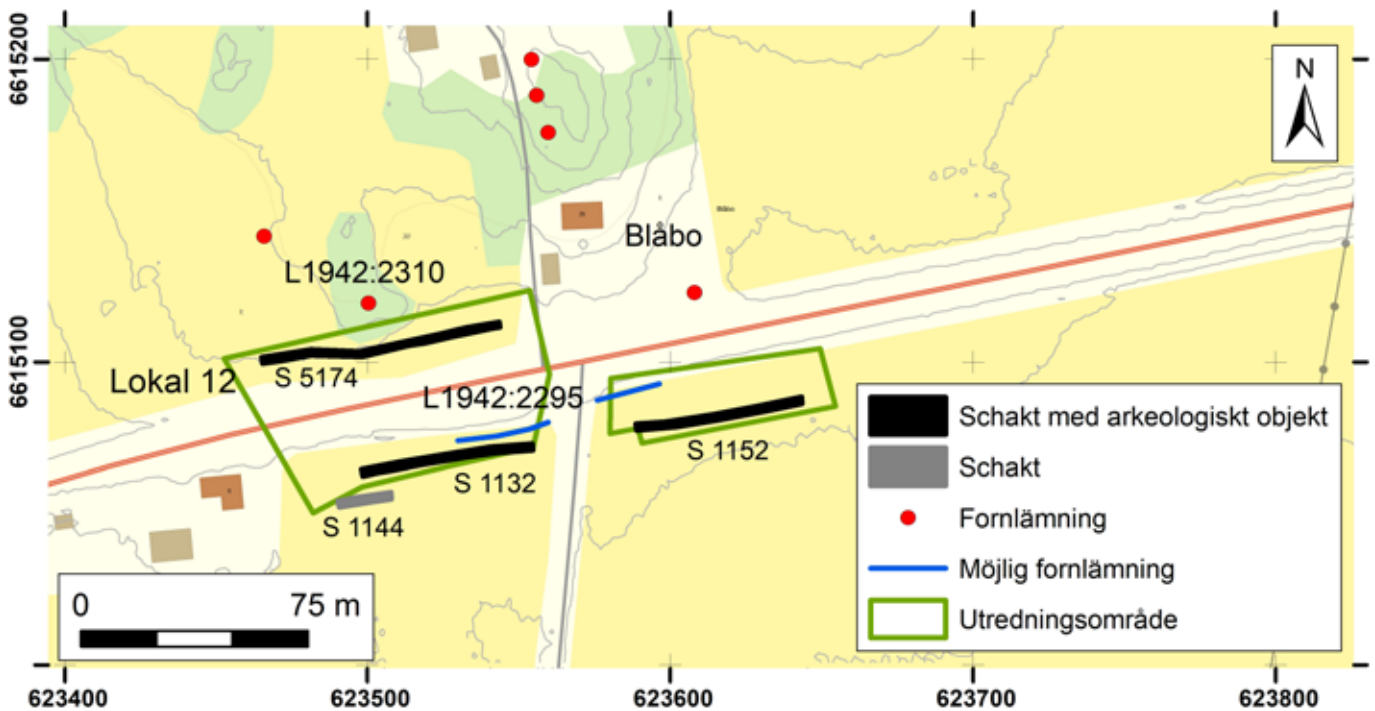

Figur 32. Översikt av Lokal 11 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Stensättningen L1942:1734 visade sig tangera utredningsområdet. Skala 1:2 500.

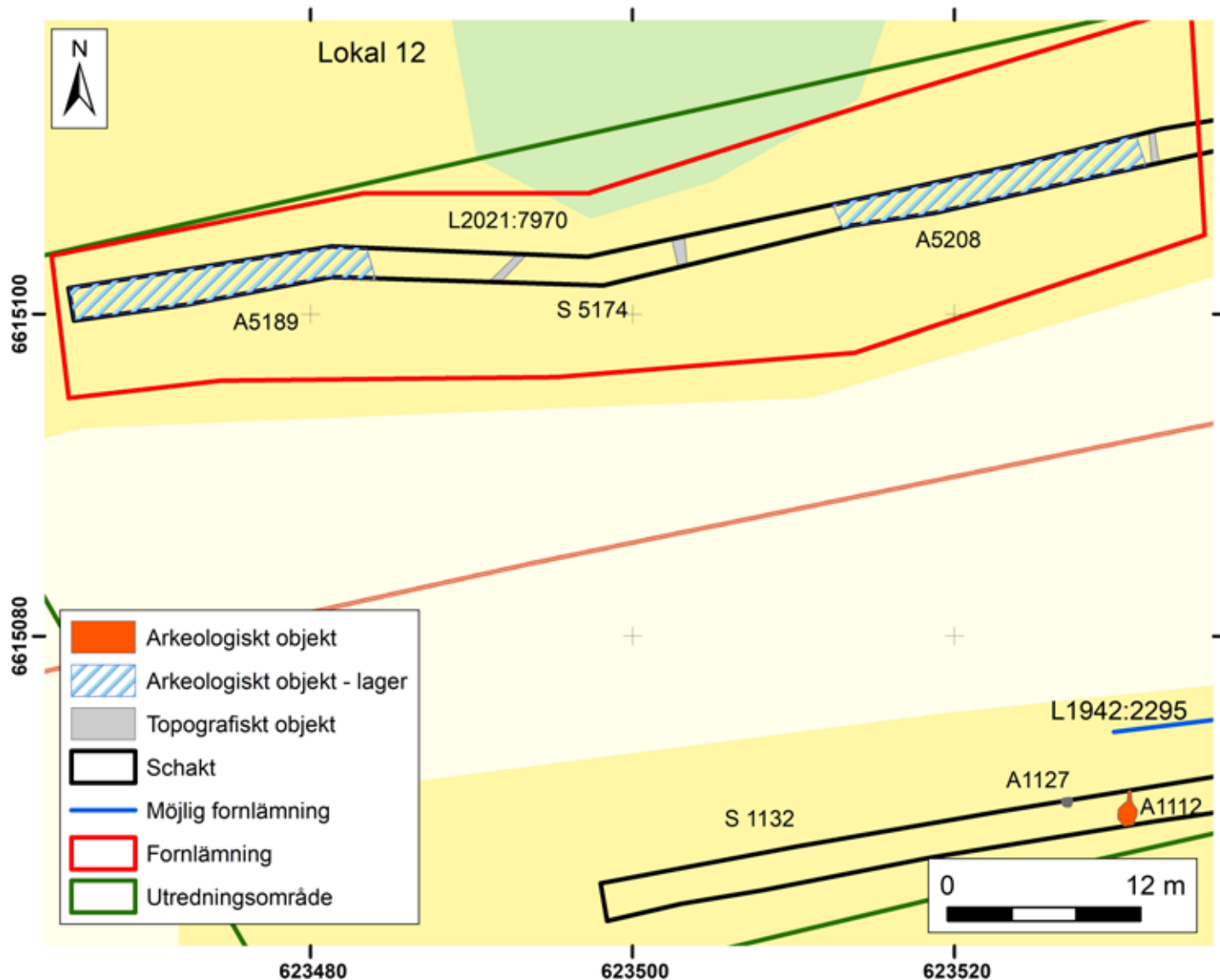
Lokal 12 – Blåbo

Lokalen låg på både den norra och den södra sidan av väg 55. På den norra sidan fanns betesmark, som tidigare varit åker, medan den södra sidan utgjordes av åker. Strax norr om utredningsområdet finns skärvestenshögen L1942:2310 (Fig. 33). På den södra sidan har lämningar i form av kulturlager (L1942:2295) konstaterats vid en schaktningsövervakning (Fagerlund 2000). Vid den arkeologiska utredningens etapp 1 observerades skärvsten på den södra sidan. Nivåerna ligger mellan 27 och 29 m ö.h.

På den norra sidan grävdes ett schakt (5174) (Fig. 34, 35). Där påträffades två lager (A5189, A5208), som båda bestod av mörk lera, med inslag av fragmentarisk skärvig och skörbränd sten och bränd lera. Båda kan vara påverkade av plöjning under senare tid. De svaga inslagen av kulturindikerande material kan innebära att lagren kan utgöra utkanten av en boplatslämning, förslagsvis i den något högre belägna ytan norr om skärvestenshögen L1942:2310. Alternativt kan de vara rester efter ett odlingslager. Lagren har registrerats som boplats L2021:7970. Vid schaktgrävningen var marken mycket vattenmättad. Lagrens utbredning kan därför möjligen ha påverkats av vatten, erosion och plöjning.

Figur 33. Översikt av Lokal 12 med schakt samt fornlämningar i omgivningen. Skala 1:2 500.

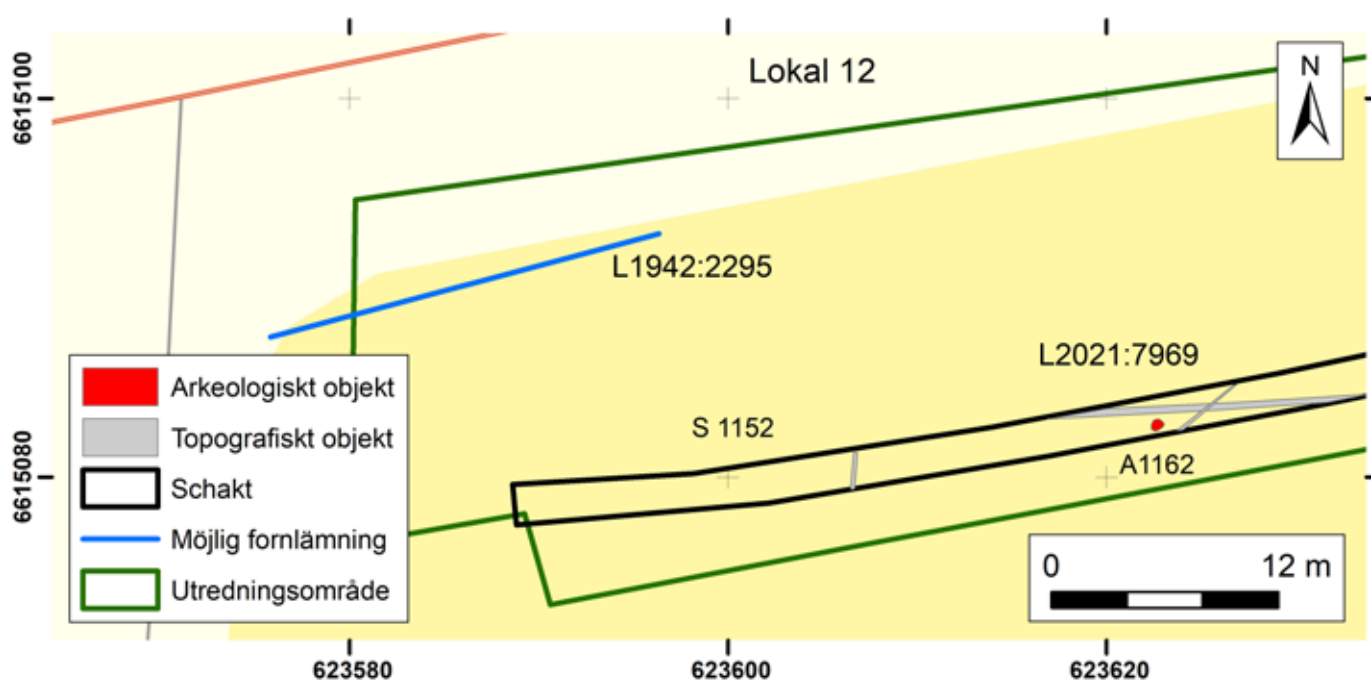
Figur 34. I den norra delen av Lokal 12 fanns kulturlagren A5189 och A5208 i schakt 5174. De ingår i boplatsten L2021:7970. I den sydvästra delen av lokalen fanns stolphålet A1127 och nedgrävningen A1112 i schakt 1132. Stolphålet innehöll tegel och nedgrävningen anslöt till ett dike, varför båda kan anses vara sentida. Skala 1:400.

På den södra sidan av vägen grävdes tre schakt (1132, 1144, 1152). I schakt 1152 i sydöst påträffades stolphålet A1162, som låg i nära anslutning till några diken (Fig. 36). Lämningen har registrerats som boplatzlämning övrig L2021:7969. I schakt 1132 i sydväst påträffades stolphålet A1127, vilket innehöll tegel. Där fanns också nedgrävningen A1112, vilken anslöt till ett dike (Fig. 34). Båda lämningarna är därför med stor sannolikhet sentida. Möjligen kan de ha samband med ett soldatorp som ska ha funnits på platsen enligt en karta

över Östra Vällinge från 1768 (Göthberg 2021a s. 18). Noterbart är att ingen motsvarighet påträffades till det lager (L1942:2295) som påträffats vid en schaktningsövervakning något längre norrut i åkern. Av dess beskrivning framgår att lagret som beskrivs som kulturpåverkad lera hade mycket likartad karaktär som matjorden, men hade inslag av skärvsten och träkol (Fagerlund 2000 s. 23). Utan inslag av skärvsten var det därför svårt att urskilja. Det kan tala för att lagret inte sträckt sig längre söderut.

Figur 35. Norr om vägen inom Lokal 12 grävdes ett schakt invid skärvstenshögen L1942:2310 som skymtar till höger. Schaktet vattenfylldes vilket tyder på att marken var vattensjuk. Foto mot väster, Malin Lucas, Upplandsmuseet.

Figur 36. I den sydöstra delen av Lokal 12 fanns stolphålet A1162 i schakt 1152. Stolphålet utgör L2021:7969. Skala 1:400.

Kartering

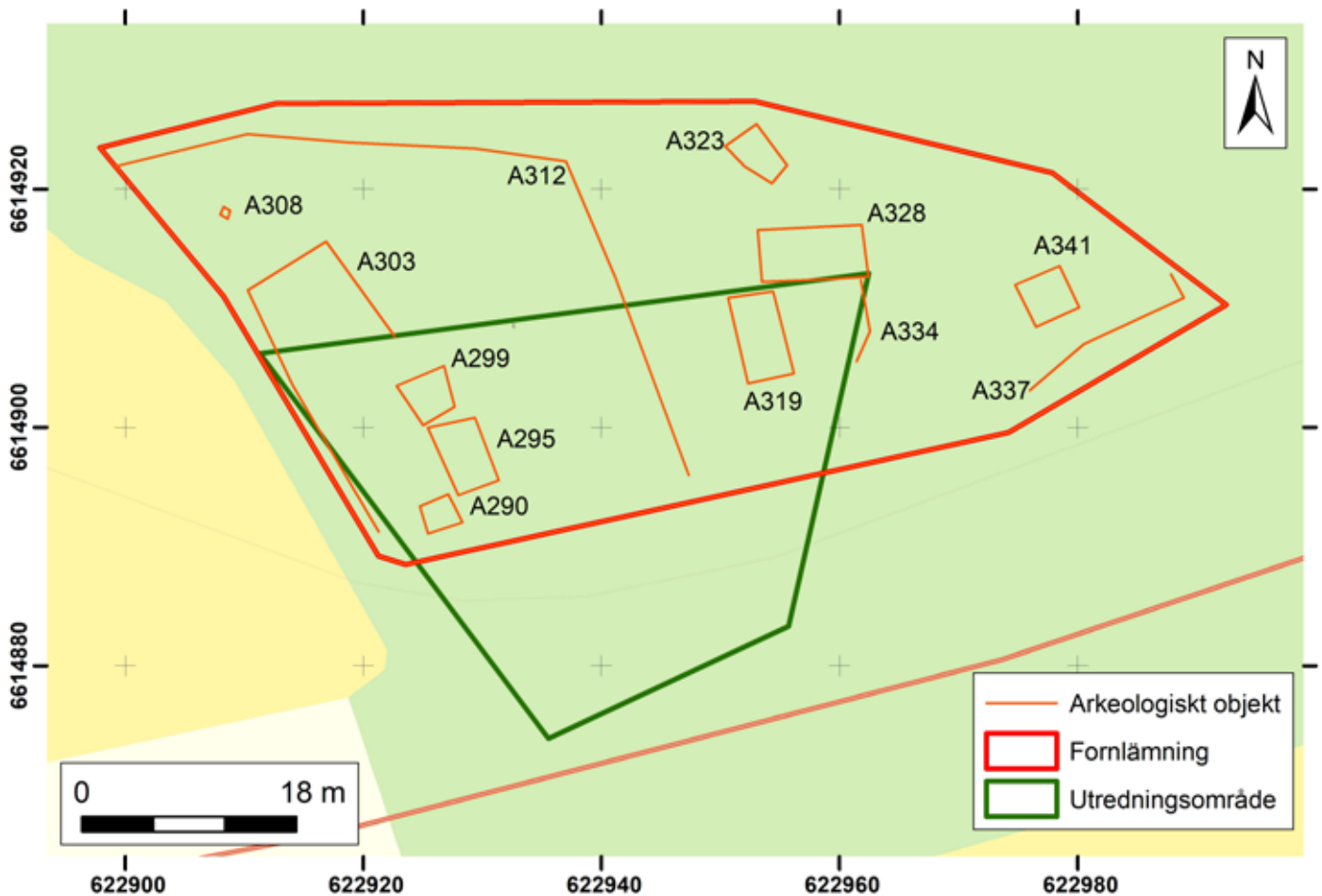
Lämningarna inom lägenhetsbebyggelsen L2020:10965 karterades (se Bilaga 3). De ligger på ett impediment som är tätbevuxet med träd, buskar och sly. Lämningarna överensstämmer med bebyggelse för Krogtorpet enligt kartor från 1784 och 1863 (Göthberg 2021a s. 20). Terrängen består av impedimentmark med stenar, block och enstaka uppstickande bergklackar.

Lämningen består av sex husgrunder (varav två för boningshus), en möjlig källargrop, två terrasseringsar, en brunn, en väg och en stenröjd yta (Fig. 37). Hela den registrerade lämningen karterades. Lämningarna kan rent rumsligt delas in i tre grupper, i väster, mitten och öster.

Den västra gruppen består av tre möjliga husgrunder, varav en husgrund efter ett boningshus (A290) att döma av spisröse. Den har en stensyll av tuktade stenar i söder och öster. Husgrundens östra avgränsning är oklar på grund av tät vegetation. Den ansluter också till den troliga husgrunden

A295, som har en orientering i N-S och ses som en tydlig upphöjning. Till den ansluter ytterligare en närmast firsidig upphöjning (A299), vilket kan vara en möjlig mindre husgrund. Inom den finns dock uppstickande stenar, vilket kan tala mot att det rör sig om lämningar av ett hus. Nordväst om dessa lämningar finns en stenröjd yta (A303) och bland stenar och block en brunn (A308). Hela denna grupp avgränsas i norr och öster av en körväg (A312), längs vilken rikligt med odlings- och röjningssten ligger upplagd.

Gruppen i mitten består av två husgrunder och en möjlig källargrop. En av husgrunderna (A328) är efter ett boningshus att döma av ett spisröse och stensyll av tuktade eller sprängda stenar. Till dess sydvästra hörn anslöt husgrunden A319 med stensyll med tuktade stenar med borrhål. Vid boningshusets sydöstra hörn anslöt en stensatt terrasskant (A334), vilken bestod av både marksten och tuktad sten. Terrasskanten och de två husgrunderna av-

Figur 37. Lägenhetsbebyggelsen L2020:10965 innehöll husgrunder (A290, 295, 299, 319, 328, 341), terrasseringsar (A334, 337), möjlig källargrop (A323), väg (A312) och brunn (A308). Skala 1:800.

gränsar en liten gårdsplan. Norr om husgrunderna finns en möjlig källargrop (A323) som är ingrävd i sluttningen. Eventuellt rör det sig om en täktgrop.

Den östra gruppen består av en liten husgrund (A341), som var svår att urskilja och avgränsa på grund av täta buskar och snår. Söder om denna ligger en terrasskant (A337) av tuktad eller sprängd sten.

De lämningar som kommer att beröras av den planerade viltövergången är samtliga husgrunderna inom den västra gruppen och en husgrund samt terrasskant inom den mellersta gruppen. Vid den

sistnämnda ligger dessutom husgrunden av boninghuset i kanten av den berörda ytan. Den östra gruppen berörs inte överhuvudtaget.

En jämförelse med äldre kartor över Östra Vällinge tyder på att husgrunden i den östra gruppen kan motsvara Krogtorpet på kartan från 1784. Husgrunderna i den västra gruppen motsvarar en backstuga som är markerad på den häradsekonomiska kartan från 1863. Enligt kartan för laga skiftet från 1878 finns byggnader som motsvarar både västra, mellersta och östra gruppen, men med symbol för boningshus i det östra läget.

Figur 38. Stenskodd terrasskant A334 inom den mellersta gruppen av L2020:10965. Foto mot nordväst, Linda Qviström, Upplandsmuseet.

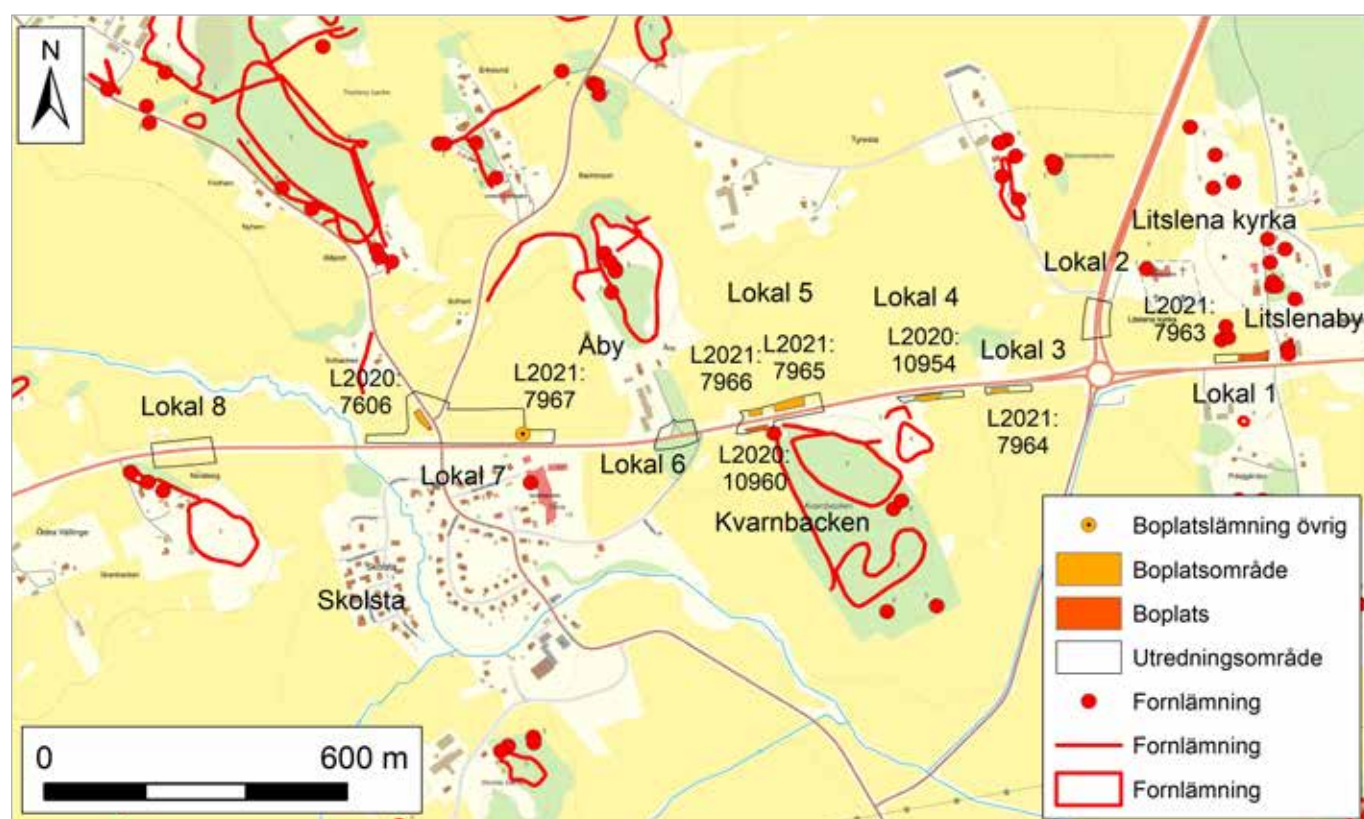
Diskussion och antikvarisk bedömning

Vid utredningen konstaterades tidigare okända lämningar inom sju lokaler (Lokal 1, 3, 4, 5, 7, 10, 12) med en eller flera boplatzlämningar. Inga tecken på överplöjda gravar påträffades. Inom fem lokaler (2, 6, 8, 9, 11) påträffades inga okända arkeologiska lämningar (Fig. 3).

Inom Lokal 1 och 12 påträffades lämningar som i enlighet med beteckningar för lämningstyper i Fornsök kan kategoriseras som *Boplats* eftersom de bestod av kulturlager (L2021:7963, L2021:7970) (Fig. 4, 5). Inom Lokal 3 och 5 påträffades lämningar som kan betecknas som *Boplatssområde* (L2021:7964, L2021:7965, L2021:7966). Inom lokal 7, 10 och 12 påträffades lämningar som kan karakteriseras som *Boplatzlämning övrig* eftersom de bestod av enstaka härdar eller stolphål (L2021:7967, L2021:7968, L2021:7969). Inom Lokal 5 kunde en tidigare känd lämning med kulturlager bekräftas och betecknas som *Boplats* (L2020:10960). Inom

Lokal 4 och 7 bekräftades de sedan tidigare kända *Boplatssområde* (L2020:10954, L2020:7606).

Inom Lokal 9 påträffades däremot inte några lämningar utöver de redan kända *Boplats* L2020:10962 och *Boplatzlämning övrig* L1942:3132 (Fig. 4). I anslutning till L2020:10962 hindrade en granplantering grävning av schakt i närheten av den tidigare konstaterade lämningen. I anslutning till L1942:3132 grävdes ett schakt i närheten, men utan att några lämningar påträffades. Inom Lokal 11 visade inmätning av stensättningen L1942:1734 att den låg något längre söderut än vad som var tidigare känt och tangerade utredningsområdet. Inom Lokal 12 påträffades inga lämningar som kunde kopplas till *Boplats* L1942:2295 på den södra sidan av vägen. På den norra sidan av vägen påträffades dock lager i *Boplats* L2021:7970, vilket skulle kunna vara en motsvarighet.

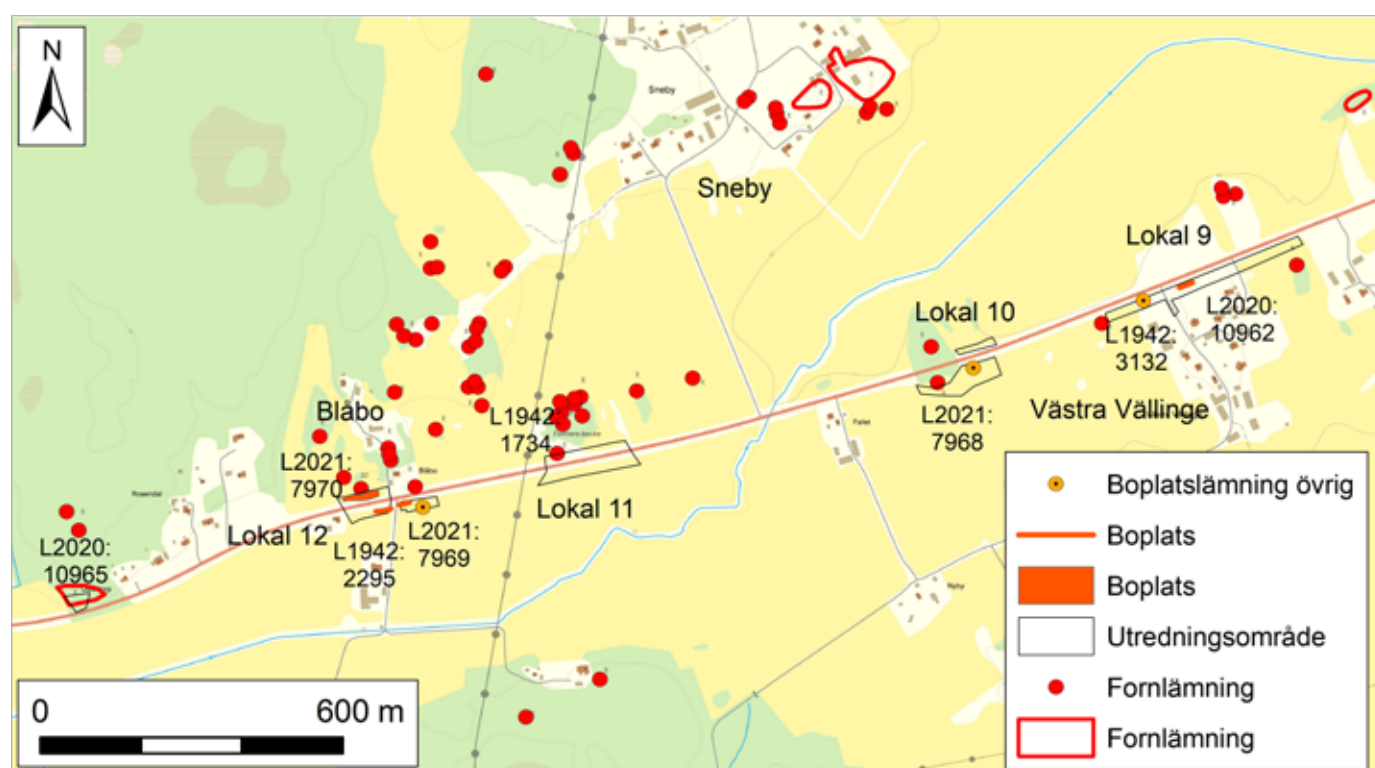
Figur 39. I delen mellan Litslena och Skolsta sammanfaller de påträffade lämningar inom lokalerna och områden rika på fornlämningar, särskilt gravfält, Skala 1:15 000.

Flera av de vid utredningen påträffade lämningarna har kunnat avgränsas i utredningsområdets längdriktning. I flera fall fortsätter de dock sannolikt utanför utredningsområdet. Enbart inom Lokal 7 som hade mycket stor rumslig omfattning, påträffades en lämning (L2020:7606) som kunde avgränsas i alla riktningar. En särskild kategori som också kan ses som avgränsade är de lämningar som visade sig bestå av enbart ett arkeologiskt objekt som härdar och stolphål. De har därför registrerats som *Boplatslämning övrig*.

Rumsligt sett visade sig flertalet lokaler i den östra delen mellan Litslena och Skolsta innehålla lämningar, vilka dessutom utgjordes av boplatksområden eller boplatser (Fig. 39). Det överensstämmer

också med att gravfält är mest vanliga i denna del. En särskild tyngdpunkt ligger vid Kvarnbacken, vilket också framträder genom de vid utredningen påträffade lämningarna inom Lokal 3, 4, 5, särskilt Boplats L2020:10960 med kulturlager.

I den västra delen av sträckan från Östra Vällinge till Blåbo påträffades lämningar inom färre lokaler, vilka främst bestod av enstaka lämningar som Boplatslämning övrig (Fig. 40). Det sammanfaller med att det i denna del främst finns spridda stensättningar och skärvstenshögar. Möjligen kan det även avspegla en tendens till en kronologisk skillnad där lämningar från järnålder är mer vanliga i öster, medan något äldre lämningar kan vara vanliga i väster.

Figur 40. I delen kring Västra Vällinge påträffades färre lämningar, medan de omgivande fornlämningarna främst utgjordes av spridda stensättningar och skärvstenshögar. Skala 1:15 000.

Antikvarisk bedömning

De vid utredningen påträffade lämningarna av kategorierna Boplatssområde, Boplats och Boplatslämning övrig har genomgående fått den antikvariska bedömningen Fornlämning. Några lämningar

som var registrerade tidigare har också fått ändrad antikvarisk bedömning. Dessa är L2020:10954, L2020:10960, L2020:7606 som ändrats från Möjlig Fornlämning till Fornlämning.

Lämnings-nr	Typ	Antikvarisk bedömning	Lokal
L2020:7606	Boplatssområde	Fornlämning	7
L2020:10954	Boplatssområde	Fornlämning	4
L2020:10960	Boplats	Fornlämning	5
L2021:7963	Boplats	Fornlämning	1
L2021:7964	Boplatssområde	Fornlämning	3
L2021:7965	Boplatssområde	Fornlämning	5
L2021:7966	Boplatssområde	Fornlämning	5
L2021:7967	Boplatslämning övrig	Fornlämning	7
L2021:7968	Boplatslämning övrig	Fornlämning	10
L2021:7969	Boplatslämning övrig	Fornlämning	12
L2021:7970	Boplats	Fornlämning	12

Figur 41. Tabell över vid utredningen påträffade lämningar med antikvarisk bedömning.

Administrativa uppgifter

Uppdragsnummer Fornreg: 202101450

Plats: Sneby 6:1 m.fl., Litslena socken, Enköpings kommun, Uppsala län

Fornlämningsnummer: –

Fornlämningstyp: –

Typ av undersökning: Arkeologisk utredning etapp 2

Orsak till undersökning: Plan på ombyggnad av väg

Uppdragsgivare: Trafikverket

Fältarbetsperiod: 1–16 november 2021

Upplandsmuseets projektledare: Hans Göthberg

Upplandsmuseets personal: Malin Lucas, Robin Lucas, Karin Stenström

Upplandsmuseets diarienummer: 491–2021

Upplandsmuseets projektnummer: 8845

Länsstyrelsens diarienummer och beslutsdatum: 431-6167-2021, (2021-10-04)

Dokumentationsmaterial: Förvaras i Upplandsmuseets arkiv

Fynd: Inga fynd tillvaratogs

Referenser

Lantmäteriakter

Lantmäteristyrelsens arkiv

Uppsala län, Litslena socken

Östra Vällinge

Storskifte 1768 B42-30:2

Storskifte 1784 B42-30:3

Lantmäterimyndigheten Uppsala län

Litslena socken

Östra Vällinge

Laga skifte 1878 03-LIT-220

Rikets allmänna kartverks arkiv

Häradseconomiska kartan

Enköping J112-83-25 1859-63

Litteratur

Andersson, Kent. 2010. Glas – Från romare till vikingatid. Uppsala.

Andersson, Kent, Biwall, Anders, Frölund, Per, Holm, Jenny, Rosborg, Britta, Waks, Göran & Wrang, Laura. 1994. Tibble – bebyggelse och gravar i norra Trögden. Arkeologi på väg – undersökningar för E18. Riksantikvarieämbetet, UV-Uppsala, Rapport 1994:52. Uppsala.

Eriksson, Mats. 1999. Djurby – ett gravfält från romersk järnålder. RV55. Riksantikvarieämbetet UV Uppsala Rapport 1997:68. Uppsala.

Eriksson, Thomas & Carlsson, Ronnie. 2004. Litslena kyrka och by. Arkeologisk undersökning. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport.

Eriksson, Thomas & Lang, Robert. 1998. Graneberg – en boplatz från äldre järnålder. RV55. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1998:31. Uppsala.

Eriksson, Thomas & Åhlström, Jan. 1997. Graneberg – ett romartida gravfält. RV55. Riksantikvarieämbetet UV Uppsala Rapport 1997:19. Uppsala.

Fagerlund, Dan. 2000. Fornlämningar från Sagån till Häggeby. Ett tvärsnitt i södra Uppland. Arkeologisk schaktningsövervakning. Upplandsmuseet rapport 2000:08.

Göthberg, Hans. 1998. Tyresta – Boplatz och hägnad vid Litslena kyrka. Arkeologisk slutundersökning. Väg 55. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1997:27.

Göthberg, Hans. 2021a. Mellan Litslena och Enköping. Väg 55. Arkeologisk utredning, etapp 1. Upplandsmuseets rapporter 2021:02.

Göthberg, Hans. 2021b. Arkeologi för fiber i Litslena och Husby-Sjutolft. Grillby Norr GSF2. Upplandsmuseets rapporter 2021:05.

Göthberg, Hans, Franzén, Britt-Marie, Holm, Jenny & Åkerlund, Agneta. 1996. Skäggesta, Fiskvik och Prästtorp. Arkeologi på väg – undersökningar för E18. Riksantikvarieämbetet, UV-Uppsala Rapport 1996:54. Uppsala.

Hjärthner-Holdar, Eva. 1989. Bebyggelseutvecklingen kring en viktig kommunikationsled i Trögden. I: Modig, Agneta (red.). Arkeologi på väg. Undersökningar för E18 Enköping – Bålsta. Riksantikvarieämbetet. Stockholm.

Hjärthner-Holdar, Eva. 1993. Järnets och järnmetallurgins introduktion i Sverige. Aun 16. Uppsala.

Lang, Robert & Eriksson, Thomas. 1997. Tyresta – en äldre-järnåldersboplatz och skålgrovar. RV55. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1997:22. Uppsala.

Salin, Bernhard. 1901. Ett jernåldersfynd från Uppland. KVHAA:s Månadsblad, 25 (1896). Stockholm.

Bilagor

Bilaga 1 – Lista över schakt

Bilaga 2 – Lista över arkeologiska objekt i schakten

Bilaga 3 – Lista över karterade arkeologiska objekt

Bilaga 1 – Lista över schakt

Id	Längd (m)	Yta (m ²)	Bredd (m)	Djup (m)	Lokal	Figur
100	59	123	2	0,4	2	9
143	58	132	2	0,3-0,4	5	15, 18
210	68	142	2	0,3-0,4	5	15, 18, 19
309	48	104	2	0,3-0,4	4	10, 14
336	74	175	2	0,3-0,4	3	10, 11
476	17	35	2	0,3-0,4	4	10, 14
491	168	362	2	0,3-0,4	7	20, 21, 22
577	51	110	2	0,3-0,4	7	20, 21
598	86	187	2	0,3-0,4	7	20, 22
667	33	70	2	0,3-0,4	7	20, 22
676	32	67	2	0,3-0,4	7	20, 22
684	55	117	2	0,3-0,4	7	20
704	73	157	2	0,3-0,4	7	20, 23
770	42	93	2	0,3-0,4	7	20, 23
780	24	53	2	0,3-0,4	7	20, 23
800	54	120	2	0,3-0,4	7	20
812	17	36	2	0,3-0,4	7	20
880	20	42	2	0,3	7	20
1031	47	110	2	0,3-0,4	7	20
1059	40	85	2	0,3-0,4	8	25
1088	43	88	2	0,3-0,4	8	25
1094	102	223	2	0,3-0,5	8	25
1132	57	123	2	0,4-0,5	12	33, 34
1144	18	38	2	0,3-0,5	12	33
1152	56	114	2	0,3-0,4	12	33, 36
1186	36	76	2	0,3-0,4	11	32
1213	103	223	2	0,3-0,4	11	32
1558	50	108	2	0,15-0,3	10	28
1570	11	23	2	0,3	10	28, 29
1576	67	147	2	0,3-0,4	10	28, 29
1599	36	77	2	0,3-0,4	10	28, 29
1610	55	120	2	0,3-0,4	9	26
1874	20	44	2	0,3-0,5	11	32
1895	39	95	2	0,3-0,5	11	32
3000	70	155	2	0,3-0,4	9	26
5000	5	8	1,7	0,45	1	6, 8
5004	76	145	1,7	0,2-0,6	1	6, 8
5044	41	81	1,7	0,4	2	9

Id	Längd (m)	Yta (m²)	Bredd (m)	Djup (m)	Lokal	Figur
5063	5	8	1,7	0,25	6	15
5067	22	38	1,7	0,2-0,35	6	15
5100	53	91	1,7	0,25-0,45	5	15, 16
5174	80	145	1,7	0,25-0,4	12	33, 34
5263	6	11	1,7	0,3-0,45	10	28
5271	29	49	1,7	0,3-0,45	10	28
5316	13	21	1,7	0,2-0,6	9	26, 27
5345	3	6	1,7	0,45	9	26, 27
5349	3	5	1,7	0,35	9	26, 27
5353	35	55	1,7	0,05-0,4	9	26

Bilaga 2 – Lista över arkeologiska objekt i schakten

Id	Typ	Storlek (m)	Beskrivning	Schakt	Lokal	Figur
162	Härd	0,65×0,50	Skärvsten/kol/sot	143	5	18
171	Stolphål	0,6×0,35	Mörk lera	143	5	18
184	Stolphål	0,4×0,4	Enstaka skärvstenar, inslag av träkol	210	5	18, 19
193	Stolphål	0,35×0,3	Skärvsten -0,1 m st, mörk lera, inslag av träkol	210	5	19
202	Härd	0,75×0,45	Skärvsten, kol, sot	210	5	19
322	Härd	1,4×1,1	Kol/sot, enstaka skärvstenar	309	4	14
364	Nedgrävning	2,15×1,65	Grå lera, ploglagerliknande, enstaka stenar -0,1 m st	336	3	11
378	Stolphål	0,65×0,55	Mörk lera, enstaka små stenar	336	3	11
388	Stolphål	0,55×0,55	Mörk grusig lera, enstaka stenar -0,1 m st	336	3	11
399	Stolphål	0,65×0,50	Mörk lera, enstaka stenar -0,1 m st	336	3	11
484	Härd	1,7×0,8	Skärvsten, sot, rundade stenar	476	4	14
534	Härd	0,8×0,6	Sot/kol, skärvsten	491	7	21
624	Nedgrävning	1,9×1,75	Stenar 0,1–0,3 m st, ploglagerliknande lera	598	7	22
720	Stolphål	0,45×0,4	Enstaka stenar -0,1 m st. i mörk lera	704	7	23
729	Stolphål	0,55×0,45	Enstaka -0,1 m st. stenar i mörk lera	704	7	23
742	Stolphål	0,45×0,4	Enstaka -0,1 m st. stenar i mörk lera, inslag av träkol	704	7	23
750	Nedgrävning	1,35×0,95	Talrika -0,1 m st. stenar i mörk lera	704	7	23
1112	Nedgrävning	2,1×1,1	Stenar i lera, del av dike	1132	12	34
1127	Stolphål	0,35×0,25	Lera, inslag av tegel	1132	12	34
1162	Stolphål	0,70×0,55	Mörk myllblandad lera, enstaka stenar, flack botten. Djup 0,10 m.	1152	12	36
1592	Härd	1,0×0,75	Skärvsten, sot/kol	1576	10	29
1622	Väg	30×13	Grus	1610	9	-
5020	Lager	57×1,7	Mörk lera, enstaka kol/sot, småsten, skärvsten. Enstaka obrända djurben, bränd lera, lerklining. Upp till 0,30 m tjockt	5004	1	8
5114	Lager	36×1,7	Rikligt med skärvsten, kol, sot, bränd lera, enstaka djurben	5100		16
5189	Lager	18×1,7	Lera, små fragment skärvsten, bränd lera	5174		34
5208	Lager	19×1,7	Sotig lera, skörbränd sten, bränd lera	5174		34

Bilaga 3 – Lista över karterade arkeologiska objekt

Id	Typ	Storlek (m)	Beskrivning	Plats	Figur
A290	Husgrund	3×2,5 (Ö-V)	Stensyll av tuktade stenar i S och Ö. Spisröse 2×1,6 m.	L1020:10965	37
A295	Husgrund?	6×3,7 (N-S)	Upphöjning 0,1–0,2 m h	L1020:10965	37
A299	Husgrund?	3,5×3,5	Upphöjning/platå, 0,1–0,2 m h. Med spridda stenar	L1020:10965	37
A303	Röjd yta	23×10 (N-S)	Stenfri yta, avgränsad i N av upplagd röjningssten	L1020:10965	37
A308	Brunn	0,8×0,7	Kantad av 0,1–0,5 m st stenar. Minst 1 m djup.	L1020:10965	37
A312	Körväg	60×2	Riktning N-S och sedan Ö-V. Längs med S kanten rikligt med upplagd röjningssten	L1020:10965	37
A319	Husgrund	7×3,8 (N-S)	Stensyll av tuktade stenar med borrhål	L1020:10965	37
A323	Källargrop?	4×2,5 m	Diffusa gränser, ca 1 m djup	L1020:10965	37
A328	Husgrund	8,8×4,4 m (Ö-V)	Stensyll av tuktade/sprängda stenar 0,4–0,5 m st. Spisröse 1,5×1,5 m st på N sidan. Husgrunden kan ev. vara 5,5 m lång	L1020:10965	37
A334	Terrasskant	8 (N-S)	Av tuktad/sprängd sten och marksten. Löper längs sluttning	L1020:10965	37
A337	Terrasskant	15 (Ö-V)	Av sprängd/tuktad sten samt marksten. På några ställen i två skift. Hörn i SÖ	L1020:10965	37
A341	Husgrund	3×3	Stensyll av spridda stenar	L1020:10965	37

